

XI-OJI JAUNŲJŲ MOKSLININKŲ PSICHOLOGŲ KONFERENCIJA

PSICHOLOGINIAI TYRIMAI. REIKŠMĖ VISUOMENEI - IŠŠŪKIS TYRĖJUI

PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ LEIDINYS

2014 m. balandžio 25 d.

VILNIAUS UNIVERSITETO LEIDYKLA

2014

Konferencijos organizacinis komitetas

Pirmininkė:

Paulina Želvienė

Nariai:

Jonas Eimontas

Jurgita Smiltė Jasiulionė

Lina Jovarauskaitė

Rasa Geležinytė

Lina Gervinskaitė-Paulaitienė

Eglė Mažulytė

Marija Miselytė

Dovilė Petkevičiūtė-Barysienė

Konferencijos mokslo komitetas

Pirmininkė:

Prof. habil. dr. Danutė Gailienė

Nariai:

Prof. habil. dr. Albinas Bagdonas

Doc. dr. Rasa Barkauskienė

Doc. dr. Evaldas Kazlauskas

Prof. dr. Gintautas Valickas

Konferencijos organizatoriai

Lietuvos
psichologų
sąjunga

Konferencijos partneriai

Konferencijos rėmėjai

VALSTYBINIS JAUNIMO TEATRAS

PRATARMĖ

Džiaugiamės galėdami Jus pakviesti į jau 11-ąją Jaunųjų mokslininkų psichologų konferenciją, kuri vyks 2014 metų balandžio 25 d. Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete. Ši 2014-ųjų metų pavasarį vyksiančios konferencijos tema “Psichologiniai tyrimai. Reikšmė visuomenei – iššūkis tyrėjui”. Jaunieji tyrėjai konferencijos metu turės puikią galimybę pristatyti savo vykdomus tyrimus ir diskutuoti apie jų reikšmę visuomenei. Konferencijos programoje moksliniai jaunųjų tyrėjų psichologų žodiniai ir stendiniai pranešimai, diskusijos bei plenariniai pranešimai.

Šiuolaikiniuose psichologiniuose tyrimuose yra įprasta diskutuoti apie konkretaus tyrimo praktinę reikšmę, tyrimo rezultatų praktines implikacijas. Supratimas, kad psichologiniai tyrimai yra svarbūs visuomenės gyvenime, neretai yra vienas iš mokslinių tyrinėjimų variklių. Tačiau greta tyrimo reikšmės ir vaidmens visuomenei, svarbu nepamiršti ir mokslininko, kuris nueina neretai ilgą, įdomų, o kartais akmenuotą kelią iki atsakymo į savo klausimą. Ką tame kelyje išgyvena tyrėjas? Su kokiais iššūkiais susiduria? Kaip įveikia užduotis, kurias mokslas jam užduoda?

Šių metų konferencijoje jaunieji tyrėjai dalinasi ne tik savo moksliniais atradimais ir jų reikšme visuomenei, bet ir asmeniniais patyrimais tyrimo metu, savo mokslinės kelionės atradimais ir iššūkiais. Konferencija skirta visiems besidomintiems psichologijos tyrimais. Savo tyrinėjimų rezultatus pristato jaunieji mokslo daktarai ir doktorantai, taip pat psichologijos magistro bei bakalauro studijų studentai, vykdančys psichologijos krypties mokslinius tyrimus.

Konferencijos misija suteikti galimybę susitikti jauniems tyrėjams ir pasidalinti savo tyrimų rezultatais, užmegzti ryšius ir gauti įžvalgų dėl tolesnių tyrimų perspektyvų. JMPK mums – ne tik moksliniai pranešimai, kartu tai ir jaunųjų tyrėjų psichologų forumas, kuriame bendraminčiai susitinka, bendrauja, diskutuoja, pramogauja. Mūsų vizija yra aukšto lygio mokslo renginys, kuriame atsikleidžiami Lietuvoje vykdomi psichologiniai tyrimai, jaunieji tyrėjai įgyja pristatymų konferencijose patirties bei plėtoja gerąją mokslinių tyrimų vykdymo patirtį. Viliamės, kad JMPK gali tapti reikšmingu iššūkiu jaunojo psichologo tyrėjo kelyje.

Nuoširdžiai dėkoju visiems prisidėjusiems prie šios konferencijos organizavimo: organizacinio ir mokslo komitetų nariams. Ypatinga padėka VU Filosofijos fakultetui už paramą organizuojant konferenciją, Specialiosios psichologijos laboratorijai ir jos vedėjui prof. A.Bagdonui, Lietuvos psichologų sąjungai bei kitiems rėmėjams, suteikusiems galimybę apdovanoti geriausius jaunuosius mokslininkus.

*Doktorantė Paulina Želvienė
JMPK 2014 organizacinio komiteto pirmininkė*

- AVIŽIENAITĖ R., GEDUTIENĖ R. Psichologijos studentų profesinių ketinimų sąsajos su jų profesiniais lūkesčiais, pasitenkinimu pasirinkta profesija ir asmenybės bruožais | 6
- BAKŠIENĖ A. Žvilgsnis į mokymosi sutrikimų turinčių vaikų vidinį pasaulį: kaip priartėti prie autentiško besiformuojančio savęs vaizdo? | 6
- BALČIŪTĖ E., KAIRYS A. Mirties nerimas, asmenybės bruožai ir simbolinis nemirtingumas | 7
- BALUNDĖ A., GRAKAUSKAITĖ-KARKOCKIENĖ D. Meninio profilio studentų kūrybiškumo, empatijos ir gimimo eilės sąsajos | 7
- BEINARTAITĖ A. Nevienodo muzikinio išsilavinimo asmenų emocinių reakcijų skirtumai klausantis skirtingų stilių muzikos | 7
- BUTIAKOV M., ROTOMSKIS A. Vykdomųjų funkcijų ypatumai požievinio tipo kraujagyslinės demencijos ir Alzheimerio ligos atveju: pilotinis tyrimas | 8
- DOMINAITĖ I., VOSYLIS R. Kūno vaizdo ir internetinių socialinių tinklų naudojimo ypatumų sąsajos paauglystėje | 8
- EIMONTAS J. Trijų kartų savižudiškas elgesys: pirminių duomenų analizė | 9
- GENEVIČIŪTĖ-JANONIENĖ G., SKUČAITĖ R. Vyrų ir moterų įsipareigojimo organizacijai svarba patiriamam darbo ir šeimos konfliktui | 9
- GERVINSKAITĖ-PAULAITIENĖ L. Vaikų mentalizacijos vertinimas: galimybės ir iššūkiai | 10
- GRUBLIAUSKYTĖ I., PEČIULIENĖ I., PERMINAS A. Studentų distreso tolerancijos ir subjektyviai suvokiamos sveikatos sąsajos | 11
- IDAITĖ A., KAIRYS A. Tęstinis tyrimas – iššūkis tyrėjui, o ar nauda visuomenei? | 11
- JASIULIONĖ J. S., JUSIENĖ R. Gimimo būdo sąsajos su vaikų iki pusantrų metų amžiaus elgesio ir emociniais sunkumais | 12
- JOFFĖ R., BUKŠNYTĖ-MARMIENĖ L. Smurtas tarpusavio poros santykiuose ir jo reikšmė santykių kokybei | 12
- JOKŠTAITĖ K., POČIŪTĖ B. Studentų įsipareigojimo profesijai, pasitenkinimo profesiniu pasirinkimu ir karjeros adaptyvumo sąsajos | 13
- JOVARAUSKAITĖ L., ŽELVIENĖ P., MAŽULYTĖ E. Trumpalaikės specializuotos psichotraumatologinės pagalbos atribuciniai veiksniai: kokybinis tyrimas | 13
- JOVARAUSKAITĖ L. Launay-Slade haliucinacijų skalės psichometrinių charakteristikų ir faktorių struktūros analizė studentų imtyje | 14
- JUŠINSKAITĖ M., PETROLIENĖ R., ŠINKARIOVA L. Motyvavimo pokalbio galimybės keičiant sergančiųjų išemine širdies liga sveikatai nepalankų elgesį: žvalgomas tyrimas | 14
- KANIUŠONYTĖ G., TRUSKAUSKAITĖ-KUNEVIČIENĖ I., ŽUKAUSKIENĖ I. Šeimos konteksto sąsajos su pozityvios jaunimo raidos indikatoriais | 15
- KAVALIAUSKAITĖ-KESERAUSKIENĖ R., PERMINAS A. D tipo asmenybė, A tipas ir aleksitimija: galimų tarpusavio sąsajų analizė | 15
- KIŠKIENĖ I., BIELIAUSKAITĖ R. Motina ir vaikas pirmaisiais kūdikio gyvenimo metais: savo vaiko kaip kito žmogaus patyrimo fenomenologinė analizė | 15
- KLIMAITĖ V. Pralkalbinti artimo dėl savižudybės netekusįjį – iššūkis tyrėjui ar gedinčiajam? | 16
- KOVALČIKIENĖ K. Lietuvos doktorantų profesinio identiteto daugialypiškumas – iššūkis studijų sėkmei | 17
- KUDARAUSKAS D., ROTOMSKIS A., VARKULEVIČIŪTĖ E. Taisytos Adenbruko kognityvinės tyrimo metodikos žodinio sklandumo subtesto taikymas Alzheimerio ligos ir frontotemporalinės demencijos diferencinėje diagnostikoje | 17
- KUODYTĖ-KAZIELIENĖ R. Paauglių elgesio ir emocijų problemų pasireiškimas Vilniaus mieste | 18
- MARKEVIČIŪTĖ L. Verbalinių melo požymių atpažinimas rašytinėje ir žodinėje komunikacijoje | 18
- MAZILIAUSKAS A., PERMINAS A. Pirmakursių studentų socialinio nerimastingumo sąsaja su alkoholio vartojimu | 19
- MAŽULYTĖ E., RAKOVAS T. Šeimos bendravimo apie sukrečiančius II pasaulinio karo ir pokario metų įvykius ypatybės. Pradiniai tyrimo duomenys | 19
- MIKUČIONYTĖ D. Naujų priimamų policijos pareigūnų asmenybės savybių, specifinių baimių, jautrumo

skausmui bei motyvacijos tarpusavio sąsajos ir šių aspektų vertinimo atrankoje perspektyvos	20
MILEVIČIŪTĖ I. Alkoholio vartojimas: lūkesčiai ir motyvai	20
MISELYTĖ M. Tikslų kėlimo vaidmuo nesaugumui ir elgesio adaptyvumui darbe	21
NAUJOKAITĖ A., ŽELVIENĖ P. Psichologinės gerovės ir stresorių sąsajos	21
PEČIULIENĖ I., PERMINAS A. Studentų distreso tolerancijos ir patiriamo akademinio streso sąsajos	22
PETKEVIČIUS R., SAKALAUSKAITĖ Ž., ROTOMSKIS A. Lietuvių etnopsichiatrijos tyrimai: rezultatai ir taikymas	22
PETRAŠKAITĖ K., ROTOMSKIS A., KUDARAUSKAS D., BUTIAKOV M., ŽIMKUS A. Taisytos Adenbruko kognityvinės tyrimo metodikos (ACE-R) ir Protinės būklės mini tyrimo (MMSE) palyginamoji analizė	23
POŠKUS M. S., ŽUKAUSKIENĖ R. „Jūsų NEO išvada“ pageidaujamo bei apibendrintumo suvokimas: rekomendacijos Barnumo efekto tyrimams	23
RAKICKIENĖ L., GIRDŽIAUSKIENĖ S. Pradinio mokyklinio amžiaus vaikų vykdomosios funkcijos ir mokyklinių pasiekimų ryšys	24
RAKOVAS T. Įvykio prisiminimų tikslumo ir prisiminimų pasakojimo kokybės ryšys	24
RASIMAITĖ L., BIELIAUSKAITĖ R. Depresišκών paauglių merginų vidinių reprezentacijų ir suicidiškumo sąsajos	25
ROTOMSKIS A. Taisyto Adenbruko kognityvinio tyrimo metodika depresijos ir Alzheimerio ligos diferencinėje diagnostikoje: pilotinis tyrimas	25
SABAITYTĖ E., BIELIAUSKAITĖ R. Suaugusių alkoholikų vaikų tarpasmeninio įskaudinio įveika: atleidimo ir įveikos strategijų sąsajos	26
SADAUSKAITĖ R., ŠIMULIONIENĖ R. Elektroninių ir tradicinių patyčių patirtis paauglystėje: sąsajos su savęs vertinimu	26
SIMANAVIČIUS P., ROTOMSKIS A., PETRAŠKAITĖ K. Lietuvos sveikatos priežiūros įstaigų taikomų klinikinio įvertinimo priemonių analizė: taikymo dažnumas, suvokiamas reikalingumas praktikai ir suvokiamas efektyvumas	27
SLAVINSKAITĖ A., ŽELVIENĖ P. Specializuotos psichotraumatologinės pagalbos galimybės naudojant informacines technologijas	27
SLAVINSKIENĖ J., ŽARDECKAITĖ-MATULAITIENĖ K. Nuo alkoholio priklausomų asmenų lūkesčių alkoholio vartojimo atžvilgiu išreikštumo ypatumai	28
STEPONAVIČIŪTĖ A., GEDUTIENĖ R. Ar psichologai pasitenkinę darbu? Psichologų pasitenkinimo darbu sąsajos su jų pasitenkinimu gyvenimu, asmenybės bruožais ir kai kuriais sociodemografiniais veiksniais	28
STUOPELYTĖ G., RAIŽIENĖ S. Sąsajos tarp studentų šališkumo viršsvorio turinčių asmenų atžvilgiu ir jų tarptautinės studijų patirties	29
ŠIMKEVIČIŪTĖ K., BUKŠNYTĖ-MARMIENĖ L. Asmens iniciatyvumo sąsajos su karjeros sėkmingumu	29
ŠMITAS A., PERMINAS A. Studentų adaptyvaus ir neadaptyvaus perfekcionizmo ir egzaminų nerimo sąsajos	30
ŠVEDAS E., ERENTAITĖ R. Episteminė motyvacija kaip socialinių prietarų prediktorius: kognityvinio užbaigtumo poreikio ir ambivalentiško seksizmo sąsajos. Žvalgomas tyrimas	30
TARASEVIČ I., VOSYLIS R. Naudojimosi internetiniais socialiniais tinklais ypatumų ir kertinio savęs vertinimo sąsajos	31
URVELYTĖ E. Perfekcionizmo ir sutrikusio valgymo elgesio sąsajos dvigubo kelio modelio kontekste	31
VAINORAITĖ I., ROTOMSKIS A. Iškylančios klinikinio įvertinimo problemos Lietuvos psichikos sveikatos priežiūros įstaigose	32
VOSYLIS R. Vyresniųjų paauglių tapatumo stiliaus, tapatumo įsipareigojimų ir subjektyviai jaučiamos brandos ryšiai	32
ŽELVIENĖ P. Artėjant TLK-11 leidimui: naujos stresinių sutrikimų klasifikacijos adaptacijos sutrikimų konstrukto validizacija Lietuvoje	33
ŽIBŪDAITĖ J., PERMINAS A. Moterų dvasingumo sąsajos su įsitikinimais apie krūties vėžio profilaktiką ir dalyvavimu joje	33
ŽIEDELIS A., BULOTAITĖ L. Dvasingumo rolė anoniminių alkoholikų sveikime	34

PSICHOLOGIJOS STUDENTŲ PROFESINIŲ KETINIMŲ SĄSAJOS SU JŲ PROFESINIAIS LŪKESČIAIS, PASITENKINIMU PASIRINKTA PROFESIJA IR ASMENYBĖS BRUOŽAIS

RAIMONDA AVIŽIENAITĖ, REDA GEDUTIENĖ

Klaipėdos universitetas

Profesijos pasirinkimas yra vienas svarbiausių pasirinkimų lemiančių tolesnio gyvenimo kokybę. Pasirinkęs profesiją ir įstojęs studijuoti asmuo dažniausiai planuoja karjerą bei kelia tolimesnius karjeros tikslus. Savo ruožtu, sėkmingai besipildantys karjeros planai lemia savo profesijos vertinimą, norą bei siekius tęsti darbus pasirinktoje srityje. Profesiniai ketinimai, profesinės karjeros planavimas yra itin stipriai susiję ir su pasitenkinimu pasirinkta profesija, profesiniais lūkesčiais, kiek būsimas darbas atitinka individo įsivaizduojamą jam idealų ir visuomenėje laikomą prestižiniu darbą, o taip pat ir asmenybiniais ypatumais (Ustinavičiūtė ir kt., 2011; Urbanavičiūtė, 2009). Šiame pranešime bus pristatomos psichologijos studentų profesinių ketinimų sąsajos su jų profesiniais lūkesčiais, pasitenkinimu pasirinkta profesija ir asmenybės bruožais. Tyrime dalyvavo 136 vieno iš Lietuvos universitetų psichologijos bakalauro programos nuolatinių ir iššestinių studijų I – IV kurso studentai (106 nuolatinių studijų ir 30 iššestinių studijų studentai). Tyrime dalyvavo 115 studenčių ir 21 studentas. Amžiaus intervalas: 18 – 47 metai. Psichologijos studentų profesiniai ketinimai, profesiniai lūkesčiai ir pasitenkinimas pasirinkta profesija buvo vertinti I. Urbanavičiūtės (2009) parengtomis skalėmis; asmenybės bruožai vertinti lietuviškąja NEO-FFI klausimyno S forma (Costa ir McCrae, 2012). Siekiant įvertinti, ar profesinius ketinimus prognozuoja profesiniai lūkesčiai, pasitenkinimas pasirinkta profesija, asmenybės bruožai ir sociodemografiniai rodikliai, buvo taikytas trijų pakopų hierarchinės regresijos metodas. Tyrimo rezultatai parodė, kad stipriausiai psichologijos studentų profesinius ketinimus prognozuoja pasitenkinimas pasirinkta profesija, atvirumas ir lytis. Taigi, patenkinti psichologijos studijomis studentai turi tvirtesnius ketinimus tęsti pradėtą veiklą, nei nepatenkinti savo pasirinkta profesija studentai; aukštas atvirumo bruožo išreikštumas prognozuoja studentų ketinimus savo gyvenimą sieti su psichologija, o psichologiją studijuojančios studentės pasižymi stipresniais profesiniais ketinimais negu psichologiją studijuojantys studentai.

ŽVILGSNIS Į MOKYMOSI SUTRIKIMŲ TURINČIŲ VAIKŲ VIDINĮ PASAULĮ: KAIP PRIARTĖTI PRIE AUTENTIŠKO BESIFORMUOJANČIO SAVĖS VAIZDO?

AUDRONĖ BAKŠIENĖ

Vilniaus universitetas

Yra pripažįstama neurokognityvinių deficitų įtaka mokymosi sutrikimų (MS) turinčių vaikų savasties ir asmenybės raidai. MS dažniausiai yra „paslėptas“, t.y. išryškėjantis tik vaikui pradėjus lankyti mokyklą. Vaikai patiria frustraciją ir neapibrėžtumą, nes nesuvokia savo akademinių nesėkmių priežasčių, susilaukia daug kritikos iš tėvų ir mokytojų. Tyrimo tikslas – atskleisti MS turinčių vaikų savės reprezentacijų ypatumus bei giliau pažvelgti į savės reprezentacijų formavimąsi iš subjektyvios vidinės vaiko perspektyvos. Buvo ištirta dešimt 8-11 metų vaikų, kuriems buvo nustatyti MS bei aštuoni MS neturintys vaikai. Tyrime buvo naudojama pusiau struktūruotas interviu, projekcinis žmogaus piešinys ir CBCL 6 / 18 klausimynas, skirtas tėvams. Gauti duomenys padiktavo temų analizės metodo pasirinkimą. Tyrimas atskleidė, kad MS neturinčių vaikų savės reprezentacijose atsispindėjo diferencijuotas ir gana tikslus savės matymas, savės apibūdinimas tarpasmenines charakteristikas atspindinčiais bruožų pavadinimais, savės vertinimas lyginant save su bendraamžiais, skirtingų savybių integravimas, aplinkos vertybių ir standartų priėmimas - būdingas geras patirties integravimas ir latentiniam amžiaus tarpsniui būdingų savės reprezentacijų formavimasis. MS turinčių vaikų savės reprezentacijose atsiskleidė kai kurie amžiaus tarpsniui vaikų savasties raidai būdingi bruožai bei tik jiems būdingi ypatumai: logiško patirties vientisumo stoka, buvimo skirtingu, turinčio neigiamą atspalvį, patyrimas bei mokymosi sutrikimo įtakos jų akademiniam ir socialiniam funkcionavimui nesuvokimas. Pasak Palombo, šis patyrimui būdingas neigiamas atspalvis laikytinas savasties vientisumo jausmo pažeidimu (Palombo, 2001). Savės vientisumo jausmo pažeidimo prielaidą mūsų tyrime patvirtino ir atsiskleidę emociniai sunkumai. Gauti rezultatai patvirtina, kad MS turintys vaikai susiduria su savita patirtimi ir tos patirties integravimo sunkumais, įtakančiais jų savasties raidą. Šių ypatumų supratimas padėtų organizuoti ir teikti efektyvią pagalbą. Ypač svarbu šių vaikų tėvams suteikti informacijos apie pačius mokymosi sutrikimus, neurokognityvinių deficitų prigimtį, galimą įtaką įvairioms vaiko gyvenimo sritims. Tėvai neretai pagalbą MS turintiems vaikams supranta kaip įvairių simptomų pašalinimą, o žvelgiant iš psichologo perspektyvos,

pagrindinis pagalbos šiems vaikams tikslas būtų jų savasties vientisumo atstatymas ir nuoseklumo vaiko pasakojime kūrimas.

MIRTIES NERIMAS, ASMENYBĖS BRUOŽAI IR SIMBOLINIS NEMIRTINGUMAS

EGLĖ BALČIŪTĖ, ANTANAS KAIRYS

Vilniaus universitetas

Mirties nerimas – jausmas, kylantis kiekvienam. Pasak E. Becker (1997), susidūrus su mirties keliamu nerimu žmonės bando jį įveikti neigimu. Remiantis E. Becker teorija J. Greenberg, T. Pyszczynski ir Sh. Solomon sukūrė Baimės valdymo teoriją (angl. *Terror Management Theory*). Ši teorija teigia, kad žmogus, susidurdamas su mirties nerimu bando jį įveikti nesąmoningai imdamas ginti savo kultūrinę pasaulėžiūrą, sustiprindamas savo savigarbą. Lietuvoje mirties nerimas nėra plačiai nagrinėta tema. Dėl tyrimų stokos lietuvių santykį su mirtimi nėra iki galo aiškus. Tyrimų, kurie bandytų susieti mirties nerimą, asmenybės bruožus bei simbolinį nemirtingumą, nėra daug. Lietuvoje tokių tyrimų visai nėra atlikta. Pristatomo tyrimo tikslas – ieškoti sąsajų tarp mirties nerimo ir simbolinio nemirtingumo bei asmenybės bruožų. Šiame tyrime skiriamas sukeltas ir suvoktas mirties nerimas. Sukeltas mirties nerimas kyla tada, kai žmogaus prašoma pagalvoti apie mirtį. Tokie klausimai yra naudojami Baimės valdymo tyrimuose. Suvoktas mirties nerimas – tai toks nerimas, apie kurį žmogus gali pats reflektuoti. Norint išsiaiškinti sąsajas tarp sukkelto ir suvokto mirties nerimo, simbolinio nemirtingumo ir asmenybės bruožų buvo atlikti trys tyrimai – du eksperimentiniai ir vienas koreliacinis. Pirmasis eksperimentinis tyrimas, kuriame dalyvavo 68 tyrimo dalyviai, buvo žvalgomasis, skirtas išsiaiškinti tyrimo metu kylančias problemas. Antrasis tyrimas – eksperimentas, jame dalyvavo 143 tyrimo dalyviai. Trečiajame koreliaciniame tyrime dalyvavo 123 tyrimo dalyviai. Tyrimo rezultatai įdomūs – nors negautas stiprus ryšys tarp suvokto mirties nerimo ir simbolinio nemirtingumo bei asmenybės bruožų, tačiau galima pastebėti tendenciją, kad yra ryšys tarp sukkelto mirties nerimo ir asmenybės bruožų bei simbolinio nemirtingumo. Norint išsiaiškinti, koks konkrečiai yra šis ryšys, reikalingi tolimesni tyrimai.

MENINIO PROFILIO STUDENTŲ KŪRYBIŠKUMO, EMPATIJOS IR GIMIMO EILĖS SĄSAJOS

AUDRA BALUNDĖ, DAIVA GRAKAUSKAITĖ-KARKOCKIENĖ

Lietuvos edukologijos universitetas

Tyrimo tikslas - ištirti meninio profilio studentų kūrybiškumo, empatijos ir gimimo eilės sąsajas. Nustatyti meninio profilio studentų kūrybiškumo sąsajas su kognityvine ir emociine empatija, bei gimimo eilę. Ištirti: ar kūrybiškumo ir empatijos įverčiai siejasi su lytimi; ar skiriasi tarp universiteto ir kolegijos studentų. Tyrime dalyvavo 18-32 metų, dviejų meninio profilio aukštųjų mokyklų, I – IV kurso studentai. Kūrybiškumas (polinkis rizikuoti, smalsumas, sudėtingumas, vaizduotė) vertintas „Kūrybiškos asmenybės charakteristikų įvertinimo klausimynu“ (Tunik, 2003). Kognityviniai (įsivaizdavimas, perspektyvos suvokimas) ir emociniai (asmeninis distresas, empatinio įsijautimo) empatijos aspektai vertinti „Tarpasmeninio reaktyvumo indekso klausimynu“ (Davis, 1983). Atskleista, kad mažėjant polinkio į riziką ir sudėtingumo įverčiams, didėja asmeninio distreso įverčiai. Didėjant vaizduotės įverčiams, didėja ir įsivaizdavimo įverčiai. Šiame tyrime, gimimo eilė nebuvo reikšmingas veiksnys studentų kūrybiškumo įverčiams. Kūrybiškumo įverčiai nesiskyrė pagal lytį, tačiau merginos gavo aukštesnius distreso įverčius. Perspektyvos suvokimo ir įsivaizdavimo įverčiai pagal lytį nesiskyrė. Universiteto studentai gavo aukštesnius vaizduotės įverčius už kolegijos studentus. Likusių kūrybiškumo įverčių pasiskirstymas pagal ugdymo įstaigą statistiškai reikšmingai nesiskyrė.

NEVIENODO MUZIKINIO IŠSILAVINIMO ASMENŲ EMOCINIŲ REAKCIJŲ SKIRTUMAI KLAUSANTIS SKIRTINGŲ STILIŲ MUZIKOS

AUSTĖJA BEINARTAITĖ

Mykolo Romerio universitetas

Pranešime pristatomas atliktas tyrimas, kurio pagrindinis tikslas – ištirti muzikinio išsilavinimo poveikį klausomos muzikos sukeliamoms emocinėms reakcijoms. Muzika yra vienas iš daugybės stimulų, sukeliančių žmogui įvairias emocijas. Tačiau kaip ir kodėl tokios emocijos sukiyla iki galo nėra aišku. Muzikos poveikį žmogui, jo psichologiniam būviui ištirti ir paaiškinti mėginantys autoriai - P. Juslin, D. Västfjäll, P. Laukka, D. J. Hargreaves ir kiti - pastebi, jog ši tema yra be galo plati ir dar labai mažai ištirta. Tačiau visi autoriai teigia, jog klausos-

mos muzikos sukeltos emocijos priklauso nuo daugybės skirtingų veiksnių. Vienas iš jų yra muzikinis išsilavinimas. Tyrimui pasirinkta nagrinėti džiaz muzikos studijavimo ir/ar praktikavimo įtaka klausomos muzikos sukeliamoms emocijoms. Būtent toks muzikinis išsilavinimas buvo pasirinktas, kadangi išnagrinėjus panašių tyrimų literatūrą paaiškėjo, jog dažniausiai tokie tyrimai daromi dalyvaujant klasikine muziką studijuojantiems ar/ir praktikuojantiems tiriamiesiems. Taigi buvo siekiama praplėsti muzikos įtakos emocijoms tyrimų lauką tiriant kitokios, nei įprasta, charakteristikos asmenis. Atliktame tyrime buvo dvi tiriamųjų grupės. Pirmoje grupėje buvo dalyviai, neturintys jokio aukštojo muzikinio išsilavinimo ir nestudijuojantys muzikos, antroje grupėje - dalyviai, tyrimo atlikimo metu studijavę džiaz muziką arba jau baigę džiaz muzikos studijas aukštojoje mokykloje. Tiriamiesiems buvo duota pasiklausyti liaudies, sunkiojo metalo ir džiaz stilių muzikos ir buvo paprašyta Likert skalės būdu įvertinti emocinių reakcijų, kilusių po kiekvieno stiliaus muzikos klausymo, intensyvumą ir malonumą. Tyrimo rezultatai parodė, jog džiaz muzikos studentų ir studijas baigusių muzikantų grupės emocinės reakcijos į džiaz, liaudies ir sunkiojo metalo stilių muziką yra intensyvesnės ir malonesnės, nei jokio muzikinio išsilavinimo neturinčių asmenų grupės. Tačiau tik duomenys apie emocines reakcijas į džiaz muziką buvo statistiškai reikšmingi. Tyrimo metu taip pat paaiškėjo, jog džiaz muzikantams ir studentams maloniausias emocines reakcijas sukėlė džiaz muzika, šiek tiek mažiau malonias – liaudies muzika ir mažiausiai malonias – sunkiojo metalo muzika. Tuo tarpu ne muzikantų grupei maloniausias emocines reakcijas sukėlė taip pat džiaz muzika, šiek tiek mažiau malonias – sunkiojo metalo muzika ir mažiausiai malonias – liaudies muzika.

VYKDOMŲJŲ FUNKCIJŲ YPATUMAI POŽIEVINIO TIPO KRAUJAGYSLINĖS DEMENCIJOS IR ALZHEIMERIO LIGOS ATVEJU: PILOTINIS TYRIMAS

MAKSIM BUTIAKOV¹, AUGUSTINAS ROTOMSKIS²

Lietuvos Edukologijos universitetas¹, Vilniaus universitetas²

Alzheimerio ligos ir kraujagyslinės demencijos diferencinė diagnostika yra viena dažniausių problemų klinikinėje neuropsichologinėje praktikoje (Budrys, 2009). Neuropsichologinis ištyrimas parodo skirtingą kognityvinių sutrikimų pobūdį, kai yra grynai Alzheimerio ligos ar požievinio tipo kraujagyslinės demencijos atvejai, ir gali padėti atskirti Alzheimerio liga nuo kraujagysline demencija sergančių asmenų (Looi et al., 1999). Viena iš mažiausiai tyrinėtų sričių yra vykdomųjų funkcijų skirtumai tarp Alzheimerio ligos ir kraujagyslinės demencijos (McGuinness et al., 2010). Tyrimo tikslas: Palyginti vykdomųjų funkcijų ypatumus, sergant Alzheimerio liga ir kraujagysline demencija. Tyrimo metodai: Tyrime dalyvavo 30 respondentų, vyresnių nei 50 metų, iš kurių 10 sirgo Alzheimerio liga, 10 požievinio tipo kraujagysline demencija, 10 neturėjo neurologinių sutrikimų. Siekiant išvengti grupių nevienodumo problemos, Alzheimerio ligos, frontotemporalinės demencijos ir kontrolinės grupės buvo suvienodintos pagal amžių, išsilavinimą ir lytį. Tiriamąjį imtį sudarė 21 moteris (70 proc.) ir 9 vyrai (30 proc.). Tiriamosios imties vidurkis yra 67,1 metai. Visi tiriamieji atliko raidinio sklandumo (pirmų raidžių), semantinio sklandumo (gyvūnų), Wiskonsino kortų rūšiavimo, Iowa lošimo ir Hanojaus testus. Rezultatai: Raidinio sklandumo ir semantinio sklandumo įverčiai kraujagyslinės demencijos grupėje yra statistiškai reikšmingai mažesni nei Alzheimerio ligos grupėje ir kontrolinėje grupėje. Semantinio sklandumo įverčiai kraujagyslinės demencijos grupėje yra statistiškai reikšmingai mažesni nei Alzheimerio ligos ir kontrolinėje grupėse. Taisyklių supratimo gebėjimų trūkumai yra ryškesni kraujagyslinės demencijos grupėje nei Alzheimerio ligos ir kontrolinėje grupėse. Problemų sprendimų gebėjimų trūkumai yra ryškesni kraujagyslinės demencijos grupėje nei Alzheimerio ligos ir kontrolinėje grupėse. Planavimo trūkumai yra ryškesni kraujagyslinės demencijos ir kontrolinėje grupėse. Išvada: Vykdomųjų funkcijų trūkumai yra ryškesni kraujagyslinės demencijos grupėje nei Alzheimerio ligos grupėje.

KŪNO VAIZDO IR INTERNETINIŲ SOCIALINIŲ TINKLŲ NAUDOJIMO YPATUMŲ SĄSAJOS PAAUGLYSTĖJE

IEVA DOMINAITĖ, RIMANTAS VOSYLIS

Mykolo Romerio universitetas

Žiniasklaidos pateikiami modelių ir įžymių žmonių paveikslai yra stipriai susiję su paauglių savo kūno vaizdu, dėl to, kad jaunos merginos ir vaikinai, norėdami suvokti savo rolę ir vertę socialinėje terpėje, žiniasklaidoje ieško informacijos. Mokslinėje literatūroje gausu informacijos apie internetą, kuris jaunų žmonių socializacijos procesuose palaipsniui pakeičia televiziją. Vis labiau mokslininkų dėmesys krypta į internetinius socialinius tinklus (IST), kuriuose paaugliai ypač palaiko ir vysto ryšius su savo bendraamžiais draugais. Svarbu yra tai, kad pavyz-

džiui „Facebook“ internetinis socialinis tinklapis yra ne tik socialinis, bet ir vizualinis mediumas, kuris veikia paauglių psichologinius faktorius, tuo pačiu ir su išvaizda susijusius jausmus. Pastebima, kad „Facebook“ anaip tol nėra tik pažinčių portalas, nes čia reiškiasi ir du labai svarbūs paauglių suvokimui apie kūno išvaizdą kriterijai: žiniasklaida ir bendraamžiai. Taip pat „Facebook“, pasitelkiant nuotraukas ir kitas vizualizacijas, kurias leidžia tinklapio funkcijos, vyksta ne tik tiesioginė komunikacija, bet ir kitų vartotojų stebėjimas, bei savo paties išvaizdos rodymas. Remiantis išsamia literatūros analize - panašios tematikos tyrimų išvadomis ir socialinio lyginimo teorija, buvo iškeltos 4 tyrimo hipotezės, kurių 3 pasitvirtino atlikus tyrimą. Tyrime dalyvavo 172 respondentai - dviejų Vilniaus mokyklų moksleiviai; iš kurių 167 yra „Facebook“ vartotojai. Tyrimo dalyviai pildė sudaiktinto kūno suvokimo paaugliams (Lindberg, Hyde, McKinley, 2006), „Facebook“ intensyvumo (Ellison, Steinfield, Lampe, 2007), „Facebook“ įsisavinimo (Sukša-ngiam, Chaiyasoonthorn; 2011) ir „Facebook“ nuotraukų publikavimo skales. Išvados atskleidžia, kad (1) Sudaiktintas kūno suvokimas paauglių vaikinių ir jų bendraamžių merginų grupėse skiriasi, (2) Paauglių sudaiktintas savo kūno suvokimas yra susijęs su naudojimosi IST „Facebook“: paaugliai, kurie intensyviau naudojami ir yra labiau įsisavinę IST „Facebook“ naudojimo būdus, yra labiau linkę stebėti ir gėdytis savo kūnu; (3) Paauglių sudaiktintas kūno suvokimas yra susijęs su nuotraukų publikavimu ir peržiūra IST „Facebook“: paaugliai, labiau užsiimančios veikla, susijusia su nuotraukomis IST „Facebook“, yra labiau linkę stebėti ir gėdytis savo kūnu. Tačiau, (4) reikšmingi skirtumai tarp naudojimosi IST „Facebook“ ir sudaiktinto kūno suvokimo paauglių vaikinių ir paauglių merginų grupėse nebuvo rasti.

TRIJŲ KARTŲ SAVIŽUDIŠKAS ELGESYS: PIRMINIŲ DUOMENŲ ANALIZĖ

JONAS EIMONTAS

Vilniaus universitetas

Suicidologiniai tyrimai rodo, kad skirtingų amžiaus grupių žmonių nuostatos į savižudybę bei savižudiškas elgesys skiriasi. Šis tyrimas – tai projekto „Socialinių transformacijų ir psichologinių traumų psichologiniai padariniai ir jų įveika“ finansuojamo Europos socialinio fondo lėšomis pagal visuotinės dotacijos priemonę Nr. VP1-3.1-ŠMM-07-K-02-023 dalis. Šiuo tyrimu siekėme atskleisti ryšius tarp savižudiškų minčių ir kai kurių sociokultūrinių veiksnių bei palyginti trijų amžiaus kartų savižudiško elgesio patyrimą. Tiriamieji. Iš viso 300 (36,7 proc. vyrų, 63,3 proc. moterų), po 100 iš kiekvienos kartos – jauniausiųjų (nuo 18 iki 30 metų), vidurinėsios (nuo 40 iki 53 metų) ir vyriausiosios (nuo 60 iki 73 metų). 44 proc. tiriamųjų didmiesčių, 30 proc. miestų, 26 proc. miestelių/kaimų gyventojai. Įvairaus išsilavinimo bei šeimyninės padėties. Metodika. Tyrime naudota projekte sukurta anketa su tyrėjų sugalvotais klausimais ir išverstomis užsienio autorių metodikomis. Skaičiuojant rezultatus šiam pranešimui buvo naudoti demografiniai klausimai bei su savižudybėmis susiję klausimai. Rezultatams apskaičiuoti naudota SPSS programa. Rezultatai. Duomenų analizė parodė, kad trys kartos skiriasi pagal susidūrimą su savižudišku elgesiu. Net 11 proc. jauniausios kartos tiriamųjų nurodė, kad jų šeimoje yra buvę savižudybės atvejų, vidurinėsios kartos kohortoje tokių buvo 8,2 proc., o vyriausios kartos – 4 proc. Visose trijų kartų grupėse kartu paėmus su bandymu nusižudyti susidūrė 31 tiriamasis (10 proc.) (14 tiriamųjų iš jauniausios, 12 iš vidurinės ir 5 iš vyriausios kartos). 7 iš 300 tiriamųjų (2,3 proc.) nurodė, kad patys yra bandę žudyti. Tiriamieji susidūrę su bandymais žudyti (šeimoje ar / ir patys bandę) statistiškai reikšmingai dažniau esant sunkumams galvoja, kad galėtų nusižudyti. Atlikta analizė taip pat parodė, kad jauniausios kartos atstovai statistiškai reikšmingai dažniau nei vidurinės kartos atstovai esant sunkumams galvoja, kad galėtų nusižudyti. Taip pat atrasta, kad statistiškai reikšmingai dažniau tokios mintys aplanko nevedusius tiriamuosius lyginant su vedusiais, taip pat ateistams save priskiriančius tiriamuosius. Statistiškai reikšmingi skirtumai šiuo klausimu taip pat egzistuoja tarp dirbančių ir nedirbančių, skirtingai vertinančių savo šeimos finansinę padėtį ir kt. Šiame tyrime aptariame kas bendra tarp visų tiriamųjų, kurie linkę sunkiose situacijose apie savižudybę galvoti, kaip apie galimą išeitį. Išvados. Tyrimo rezultatai sutampa su kitais suicidologiniais tyrimais ir juos papildo.

VYRŲ IR MOTERŲ ĮSIPAREIGOJIMO ORGANIZACIJAI SVARBA PATIRIAMAM DARBO IR ŠEIMOS KONFLIKTUI

GIEDRĖ GENEVIČIŪTĖ-JANONIENĖ, RŪTA SKUČAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Ilgą laiką buvo manoma, kad darbo ir šeimos konfliktą dažniau patiria dirbančios moterys (Trachtenberg et al., 2009), tačiau pastaruoju metu šiuo požiūriu suabejota (Powell, Greenhaus, 2010). Nors dėl lyčių lygybės skatinimo bei kintančio šeimos vaidmenų pasiskirstymo vyrai daugiau dėmesio skiria savo vaidmeniui šeimoje atlikti

(Ansari, 2011), didžioji namų ruošos ir vaikų auklėjimo dalis vis dar atitenka moteriai (Pedersen et al., 2011). Tačiau ne tik lyties kintamasis, bet ir kiti darbinėje aplinkoje svarbūs veiksniai gali būti reikšmingi numatant darbo ir šeimos konflikto stiprumą. Tikėtina, kad stiprus įsipareigojimas organizacijai dėl daugiau dedamų pastangų ir praleidžiamo laiko organizacijoje padidina tikimybę patirti šį vaidmenų konfliktą. Nors teigiama, kad labiau įsipareigoję organizacijai darbuotojai rečiau išgyvena šį konfliktą, tačiau dauguma tyrimų atlikti tik su emociniu įsipareigojimo komponentu, jį sutapatinant su bendru įsipareigojimo reiškiniu (Griffin et al., 2010; Benligiray, Sönmez, 2012). Kiti įsipareigojimo komponentai gali skirtingai veikti šią darbo ir šeimos sąveiką. Todėl šiuo tyrimu siekiama nustatyti įsipareigojimo organizacijai reikšmę vyrų ir moterų patiriamam darbo ir šeimos konfliktui. 825 darbuotojai, iš jų 437 moterys ir 388 vyrai, iš skirtingos paskirties ir dydžio organizacijų Lietuvoje pildė klausimyną, sudarytą iš Organizacinio įsipareigojimo klausimyno patikslintos versijos (Meyer, Allen, 2003) ir Darbo ir šeimos konflikto klausimyno (Carlson et al., 2000). Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad vyrai ir moterys yra vienodai įsipareigoję organizacijai, tačiau pastebėti skirtumai analizuojant darbo ir šeimos konflikto patyrimą. Nustatyta, kad moterys dažniau nei vyrai patiria darbo ir šeimos konfliktą, kylantį dėl praleidžiamo darbe laiko ir patiriamos įtampos. Regresinė duomenų analizė atskleidė, kad stipresnis vyrų ir moterų emocinis įsipareigojimas sumažina tikimybę patirti darbo ir šeimos konfliktą dėl laiko, įtampos ir elgesio. Tačiau moterų tęstinis įsipareigojimas padeda prognozuoti stipresnį darbo ir šeimos konfliktą, patiriamą dėl darbe naudojamų elgesio modelių, taikomų namuose. Apibendrinant galima daryti išvadą, jog tyrinėjant darbo ir šeimos konflikto ryšį su organizaciniu įsipareigojimu skatintina atkreipti dėmesį tiek į lyties kintamąjį, tiek ir į skirtingų įsipareigojimo komponentų reikšmę.

VAIKŲ MENTALIZACIJOS VERTINIMAS: GALIMYBĖS IR IŠŠŪKIAI

LINA GERVINSKAITĖ-PAULAITIENĖ

Vilniaus universitetas

Mentalizacija – tai savo ir kitų žmonių psichinių būsenų ir jų sąsajų su elgesiu supratimas. Sėkminga mentalizacija yra siejama su gebėjimu palaikyti tarpasmeninius santykius (Fonagy et al., 2004), emocijų reguliacijos raida, savasties jausmo vystymusi (Fonagy, Allison, 2012), o mentalizacijos sunkumai – su vaikų psichopatologija (Ha, Sharp, Goodyer, 2011; Sharp, 2006). Nors mentalizacijos tyrinėjimas galėtų būti itin svarbus plečiant vaikų psichopatologijos ir gerovės supratimą, tyrimų šioje srityje dar trūksta. Autoriai tiek teorinėse analizėse, tiek empiriniuose tyrimuose nurodo vieną iš svarbių negausių tyrinėjimų priežasčių – vaikų mentalizacijos vertinimo metodų trūkumą. Ieškant, kaip užpildyti šį trūkumą, tyrinėjamos galimybės mentalizacijai vertinti pritaikyti metodus, matuojančius su mentalizacija susijusius konstruktus, tokius kaip empatija, emocijų atpažinimas, emocijų supratimas, savirefleksija, psichikos teorija (Vrouva, Target, Ensink, 2012). Taip pat yra bandymų kurti ir plėtoti naujus vertinimo metodus, pvz. Mentalizacijos istorijos paaugliams (Vrouva, Fonagy, 2012), Mentalizacijos netikslumų užduotis (Sharp, Croudace, Goodyer, 2007). Kuriant ir pritaikant instrumentus mentalizacijai vertinti susiduriama su keletu iššūkių. Visų pirma, vertinant mentalizaciją itin svarbu atsižvelgti į jos kompleksiskumą, atsiskleidžiantį per keletą skirtingų dimensijų. Mentalizacija gali būti nukreipta į kitą žmogų arba į save, vykti su sąmoninga žmogaus kontrole arba visiškai intuityviai, suprantant vidinį pasaulį didesnis dėmesys gali būti skiriamas kognityviniams arba emociniams aspektams, remiamasi išorine arba vidine informacija (Choi-Kain, Gunderson, 2008). Toks kompleksiskumas kelia sunkumų randant vertinimo metodus, kurie suteiktų galimybę įvertinti mentalizaciją pagal visas minėtas dimensijas, o ne vertintų tik vieną iš jos aspektų. Be to, kaip sėkmingai vaikas supras tiek kitą žmogaus, tiek savo psichinės būsenas priklauso ir nuo situacinių aplinkybių (Fonagy et al., 2011), konteksto veiksnių, tokių kaip stresas, sužadninimas (Allen et al., 2008), tarpasmeninių santykių, kuriuose reikia mentalizuoti. Konteksto veiksnių įtraukimas į vertinimo metodus atverdamas vienas galimybes, taip pat kelia iššūkių metodų kūrime. Pranešime bus apžvelgiami šiuo metu tyrimuose naudojami vaikų mentalizacijos vertinimo metodai, jų teikiamos galimybės, iššūkiai ir sunkumai, kurie kyla šiais metodais siekiant visapusiškai ir patikimai vertinti vaikų mentalizaciją.

STUDENTŲ DISTRESO TOLERANCIJOS IR SUBJEKTYVIAI SUVOKIAMOS SVEIKATOS SĄSAJOS

IEVA GRUBLIAUSKYTĖ, IEVA PEČIULIENĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Universitetas tai aplinka, kuri siejasi su pokyčiais ir tuo pačiu padidėjusiu streso lygiu jauno žmogaus gyvenime (Pierceall, 2007). Ne visi jauni individai akademinėje bendruomenėje stresą patiria vienodai. Prastos stresinių situacijų įveikimo strategijos bei asmenybės tipų variacijos gali prisidėti prie streso didėjimo, neigiamų elgesio modelių atsiradimo, psichosomatinių sutrikimų vystymosi bei suprastėjusio akademinio pažangumo (Ekpenyong, 2013). Viena iš savybių, siejamų su streso išgyvenimu, yra distreso tolerancija, apibrėžiama kaip žmogaus sugebėjimas patirti ir toleruoti neigiamą distreso sukeltą emocinę būseną. Psichologiškai jautriems žmonėms toleruoti gyvenimo sunkumų sukeltą distresą yra žymiai sunkiau negu tiems, kurie turi didesnę distreso toleranciją (Simons, 2005). Daromos prielaidos, kad distreso tolerancija siejasi su tuo, kaip žmogus suvokia savo sveikatą (Cappeliez, 2004). Metodika. Distreso tolerancijos skalė (angl. *Distress Tolerance scale*, Simons, Gaher (2005)). Subjektyviai suvokiama sveikata vertinama ranginės skalės klausimu. Miegas taip pat buvo vertinamas ranginės skalės klausimu. Streso simptomams nustatyti naudota 17 teiginių skalė. Tyrimo duomenys buvo surinkti iš 624 Vytauto Didžiojo universiteto 1-4 kurso studentų. Rezultatai ir išvados. Statistinė neparametrinė analizė parodė, kad respondentai (bendrai visi ir atskirai moterų imtis), kurie savo sveikatą apibūdino kaip geresnę, pasižymėjo statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) didesne distreso tolerancija, bei didesniais distreso tolerancijos komponentų įverčiais (tolerancijos faktorius, įvertinimas, sugėrimas), patiria mažiau streso simptomų. Vyriškos lyties respondentai, kurie savo sveikatą apibūdino kaip geresnę, pasižymėjo statistiškai reikšmingai mažesniais streso simptomais ir didesniu tolerancijos faktoriaus įverčiu. Respondentai, (bendrai visi ir atskirai moterų imtis) savo miegą įvertinę geriau, pasižymėjo statistiškai reikšmingai didesne distreso tolerancija bei labiau išreikštais distreso tolerancijos komponentais: tolerancijos faktoriumi, įvertinimu, sugėrimu, taip pat šie respondentai patyrė mažiau streso simptomų. Vyrų imtyje geresnis miego vertinimas statistiškai reikšmingai susijęs tik su mažesniais streso simptomais. Naudojant Spearman'o koreliacijos koeficientą, nustatytas statistiškai reikšmingas ($p < 0,001$) neigiamas ryšys tarp distreso tolerancijos bei streso simptomų, kuris rodo, kad didėjant distreso tolerancijai jaučiama mažiau streso simptomų. Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. MIP-111/2012).

TESTINIS TYRIMAS – IŠŠŪKIS TYRĖJUI, O AR NAUDA VISUOMENEI?

AUSTĖ IDAITĖ, ANTANAS KAIRYS

Vilniaus universitetas

Tęstinio tyrimo (TT) atlikimas visada yra rimtas iššūkis tyrėjui. Dažnai ženkli dalis tiriamųjų nesutinka dalyvauti TT, o ir sutikusių neretai neatsiliepia po kiek laiko paprašyti atsakyti į pateikiamus TT klausimus, todėl iškyla klausimas, kiek apskritai yra naudingi tokio tyrimo rezultatai, jei jie atspindi tik tam tikromis savybėmis pasižyminčių individų, o ne bendros populiacijos, ypatumus. Harber ir kt. (2003) savo tyrime nagrinėjo panašius klausimus. Svarstydami, ar individualūs tiriamųjų skirtumai tiriant psichologinius procesus gali nulemti iškreiptus eksperimento rezultatus, jie pasiūlo laiko perspektyvos (LP) konstrukta kaip esminį faktorių, kurį reikėtų turėti omeny, siekiant didesnio psichologinio tyrimo patikimumo bei validumo. Taip pat mokslinėje literatūroje (pvz., Zimbardo et al., 1997; Cretu, 2012) svarstoma apie reikšmingą LP įtaką individo pasirinkimams / sprendimams, todėl turime pagrindo manyti, kad sprendimas sutikti / nesutikti dalyvauti TT gali sietis su individo LP. Taigi šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti, ar egzistuoja statistiškai reikšmingi LP skirtumai tarp tiriamųjų, sutikusių ir nesutikusių dalyvauti TT. Tiriamieji buvo ($N = 331$; 65,9 proc. mot.) 18 – 20 m. mokiniai. Sutinkantys dalyvauti TT buvo prašomi nurodyti kontaktinę informaciją, o praėjus metams su jais buvo susisiekiama ir pasiūlyta atsakyti į TT klausimus. Pagal tai tiriamieji buvo suskirstomi į grupes ir analizuojami LP dėsningumai jose. LP įvertinti pirmo tyrimo metu buvo naudojama Zimbardo laiko perspektyvos klausimyno lietuviškoji versija (Liniauskaitė, Kairys, 2009). Buvo lygintos šios grupės (naudotas Stjudent t kriterijus): 1) Sutikę ir nesutikę dalyvauti TT. Nustatyti statistiškai reikšmingi ateities LP skirtumai tarp šių grupių. Sutikusių yra labiau orientuoti į ateitį. 2) Sutikę dalyvauti TT, tačiau po metų neatsakę į TT klausimus ir atsakiusieji. Nustatyti statistiškai reikšmingi fatalistinės dabarties LP skirtumai tarp šių grupių. Atsakiusieji surinko žemesnius fatalistinės dabarties LP įverčius. Analizuojant duomenis logistinės regresinės analizės metodu nustatyta, kad LP yra prastas sutikimo dalyvauti bei realaus sudalyvavimo TT prognostinis veiksnys. Tyrimo rezultatai leidžia diskutuoti apie LP, kaip galimo dalyvavimo TT

veiksnių svarbą: nors skirtumai tarp grupių nustatyti, tačiau logistinė regresinė analizė rodo, kad remdamiesi tik LP, mes santykinai prastai galime numatyti tiriamųjų ketinimą ar realų dalyvavimą TT.

GIMIMO BŪDO SĄSAJOS SU VAIKŲ IKI PUSANTRŲ METŲ AMŽIAUS ELGESIO IR EMOCINIAIS SUNKUMAIS

JURGITA SMILTĖ JASIULIONĖ, ROMA JUSIENĖ

Vilniaus universitetas

Tyrimo tikslas – atskleisti, ar gimimo būdas siejasi su vaikų iki pusantrų metų amžiaus elgesio ir emociniais sunkumais. Tyrime naudojami tęstinio tyrimo, kuris atliekamas nuo 2009 metų (2009 metais finansuotas Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo, 2010 metais – Lietuvos mokslo tarybos) duomenys. Tyrimo dalyviai yra 2009 m. gegužės – rugsėjo mėnesiais LSMU Kauno klinikose gimę išnešioti kūdikiai ir jų motinos. Šiame tyrime analizuojami trijų etapų duomenys: I etape dalyvavo 272 trijų mėnesių amžiaus kūdikiai ir jų motinos, II etape dalyvavo 281 šešių mėnesių amžiaus kūdikiai ir jų motinos, III etape – 230 pusantrų metų vaikai ir jų motinos. Analizuojant duomenis tyrimo dalyviai pagal gimimo būdą suskirstyti į tris grupes: gimę natūraliais gimdymo takais, gimę skubaus cezario pjūvio būdu ir gimę planuoto cezario pjūvio būdu. 3 ir 6 mėn. kūdikių probleminio elgesio vertinimui naudota motinos nuomonės apie kūdikio probleminį elgesį skalė. Pusantrų metų amžiaus vaikų elgesio ir emociniai sunkumai vertinti Vaikų elgesio aprašu (CBCL 1½-5). Tyrimo rezultatai neatskleidė statistškai reikšmingų skirtingu būdu gimusių kūdikių ir vaikų probleminio elgesio skirtumų, tačiau rodo tendenciją, kad cezario pjūvio būdu gimę vaikai pirmais ir antrais gyvenimo metais vertinami kaip turintys daugiau probleminio elgesio apraiškų bei elgesio ir emocinių sunkumų. 6 mėn. amžiuje išsiskiria planinio cezario pjūvio būdu gimę kūdikiai ($p = 0.068$), o ypač mergaitės ($p = 0.014$) – motinų nuomone, šios grupės kūdikiai turi daugiau elgesio problemų, nei gimę natūraliais gimdymo takais ar skubaus cezario pjūvio būdu. Tuo tarpu vertinant pusantrų metų amžiaus vaikų elgesio ir emocinius sunkumus išsiskiria skubaus cezario pjūvio būdu gimę vaikai – jie motinų vertinami, kaip turintys daugiau emocinių ir elgesio sunkumų nei kitu būdu gimę vaikai, pavyzdžiui, bendroje imtyje didžiausi įverčių skirtumai pastebimi somatinių skundų subskalėje ($p = 0.089$), tuo tarpu berniukų grupėje skubaus cezario pjūvio būdu gimę berniukai pasižymi didžiausiais dėmesio sunkumų skalės įverčiais ($p = 0.041$). Išvada – gimimo būdas gali būti vienas iš kūdikių ir mažų vaikų emocinius ir elgesio sunkumus prognozuojančių veiksnių. Norint tiksliau įvertinti gimimo būdo sąsajas su ankstyvąja vaikų raida, yra būtini tolimesni ir gilesni tyrimai, kuriuose taip pat būtų atsižvelgiama į tarpinius veiksnus, tokius kaip motinos emocinė būklė bei jos santykiai su vaiku.

SMURTAS TARPUSAVIO POROS SANTYKIUOSE IR JO REIKŠMĖ SANTYKIŲ KOKYBEI

ROZA JOFFĖ, LORETA BUKŠNYTĖ-MARMIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Vienas iš svarbių veiksnių, lemiančių žmogaus gyvenimo kokybę – tarpusavio santykiai poroje. Tokie santykiai yra ypač svarbi gyvenimo sritis, nes pagrindinis jų elementas – stipri emocinė priklausomybė. O ten, kur sujaudinamos emocijos, neišvengiami ir konfliktai. Konstruktyviai sprendžiami konfliktai gali padėti partneriams geriau suprasti vienas kitą, tokiu būdu gerindami santykių kokybę. Tačiau destruktiviai sprendžiami konfliktai neretai priveda prie fizinio ar (ir) psichologinio smurto, kas partnerius toлина vieną nuo kito bei silpnina pasitenkinimą santykiais. Taigi, kalbant apie tarpusavio santykius ir jų kokybę, smurtą būtina įtraukti kaip vieną iš stipriai emociškai veikiančių faktorių. Namai daugeliui tampa pavojingiausia moderniosios visuomenės vieta. Smurto prieš moteris atveju moterims yra pavojingesni jų šeimos vyrai negu svetimi žmonės. Todėl šis tyrimas svarbus prognozuojant smurto artimoje aplinkoje paplitimą. Tema svarbi ir ekonominiu požiūriu, nes prasta santykių kokybė didina ekonominę naštą valstybėms (sumažėja smurto aukų darbingumas ir kt.), be to, blogina demografinius rodiklius (perinatalinio laikotarpio ir kūdikių mirtingumas, savižudybių skaičius ir kt.). Respondentų pasitenkinimui savo tarpasmeniniais santykiais įvertinti buvo naudota Suvokiamos santykių kokybės skalė (Perceived Relationship Quality Components (PRQC)). (Fletcher et al., 2000). Tyrime naudotas V. Legausko vertimas į lietuvių kalbą. Skalės patikimumas atliktame tyrime yra pakankamas grupiniams matavimams atlikti - Cronbacho $\alpha = 0,887$. Įvertinti patirtą iš partnerio smurtą, tiriamiesiems buvo užduoti autorės sudaryti klausimai apie fizinį, emocinį/psichologinį bei seksualinį smurtą. Tyrime dalyvavo 240 respondentų, tarp kurių buvo 91 vyras (38 proc.) ir 149 moterys (62 proc.). Tyrime dalyvavo suaugusieji, kurių amžius pasiskirstė nuo 18 iki 66 metų ($M = 34$ m.). Beveik 40 proc. suaugusiųjų nurodė patyrę psichologinį smurtą iš savo partnerio tarpusavio santykiuose

poroje, beveik 10 proc. – fizinį smurtą. Statistinės analizės rezultatai atskleidė, jog smurtas reikšmingai susijęs su pasitenkinimu tarpusavio santykių kokybe – nepatyrę smurto yra labiau patenkinti savo santykių kokybe. Rezultatai patvirtina smurto tarpusavio santykiuose svarbą pasitenkinimui jais bei atkreipia dėmesį į gausų jo paplitimą. Tolimesni tyrinėjimai gali pagerinti žmonių supratimą apie tarpusavio santykiuose vykstančius procesus, sumažinti smurto paplitimą bei pagerinti žmonių pasitenkinimą santykiais.

STUDENTŲ ĮSIPAREIGOJIMO PROFESIJAI, PASITENKINIMO PROFESINIU PASIRINKIMU IR KARJEROS ADAPTYVUMO SĄSAJOS

KRISTINA JOKŠTAITĖ¹, BIRUTĖ POCIŪTĖ²

Mykolo Romerio universitetas¹, Vilniaus universitetas²

Profesinis pasirinkimas yra vienas iš pirmųjų karjeros raidos etapų, turinčių reikšmę individo ateities ketinimams. Net ir sėkmingas profesijos pasirinkimas, kai atitinka studento galimybes, norai ir rinkos poreikiai, neužtikrina, kad asmuo baigęs studijas rinksis karjeros kelią, susijusį su profesija. Kitaip tariant, įsipareigojimą pasirinktai profesijai gali nulemti daug veiksnių: pasitenkinimas profesiniu pasirinkimu, lūkesčiai dėl būsimo darbo, patirtys studijų metu, galiausiai, studento ketinimus gali veikti jo psichologinė būseną ar gebėjimas rinkti informaciją apie save ir savo karjeros galimybes ir tuo remiantis priimti karjeros sprendimus bei įveikti karjeros kelyje kilusius iššūkius. Šio tyrimo tikslas buvo ištirti profesinio mokymo įstaigų, kolegijų ir universitetų studentų įsipareigojimo profesijai sąsajas su pasitenkinimu profesiniu pasirinkimu bei gebėjimu įveikti profesiniame kelyje kylančius iššūkius. Gauti rezultatai atskleidė, kad profesinio mokymo įstaigų, kolegijų ir universitetų studentų įsipareigojimo profesijai ir jo veiksnių raiška šiek tiek skiriasi, tačiau vyrauja emocinis įsipareigojimas profesijai. Visos įsipareigojimo profesijai formos turi sąsają su studentų ateities planais. Pasitenkinimas profesiniu pasirinkimu ir pasitenkinimas studijomis turi teigiamas sąsajas su studentų emociniu, normatyviniu ir paskaičiuotų investicijų įsipareigojimu profesijai: patenkinti studijomis ir profesiniu pasirinkimu studentai yra linkę rinktis ateitį savo profesinėje srityje, nes profesija patinka, iš pareigos jausmo bei dėl to, kad profesijai paaukota daug laiko ir energijos. Aukštesni ribotų alternatyvų įsipareigojimo įverčiai yra susiję su mažesniais karjeros adaptyvumo įverčiais: studentai, turintys mažesnius išteklius, kuriais remdamiesi gali priimti karjeros sprendimus, atitinkančius savo galimybes, norus bei aplinkos reikalavimus bei iššūkius, yra linkę įsipareigoti profesijai dėl to, kad nemato kitų galimybių savo karjeros kelyje. Tuo tarpu aukštesnis karjeros adaptyvumas yra susijęs su įsipareigojimu profesijai dėl to, kad profesija patinka.

TRUMPALAIKĖS SPECIALIZUOTOS PSICHOTRAUMATOLOGINĖS PAGALBOS ATRIBUCINIAI VEIKSNIAI: KOKYBINIS TYRIMAS

LINA JOVARAUSKAITĖ, PAULINA ŽELVIENĖ, EGLĖ MAŽULYTĖ

Vilniaus universitetas

Per pastaruosius dešimtmečius buvo sukurta nemažai psichologinės intervencijos metodų skirtų potrauminio streso sutrikimo (PTSS) simptomų mažinimui. Tyrimai atskleidžia, jog didžiausias efektas pasiekiamas taikant trumpalaikius, specializuotus pagalbos būdus (Kazlauskas, 2013). Vienas iš tokių metodų yra trumpalaikė eklektinė potrauminio streso psichoterapija (BEPP). Taikant BEPP mažėja ne tik PTSS simptomai, bet ir gerėja subjektyvi gerovė, funkcionavimas (Kazlauskas, et al., 2013; Nijdam et al., 2012). Nors objektyvūs tyrimai rodo BEPP veiksmingumą, lieka neaišku, kokiems veiksniams tiriamieji teikia pirmenybę terapijos proceso metu, su kuo labiausiai sieja terapinius pokyčius. Tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje trumpalaikių, struktūruotų psichologinės pagalbos būdų subjektyvų vertinimas nagrinėtas menkai, todėl naudinga daugiau tyrinėti ne tik kiekybinius, bet ir kokybinius minėtų metodų ypatumus. Tyrimo tikslas – atskleisti trumpalaikės specializuotos psichotraumatologinės pagalbos veiksnių subjektyvų vertinimą. Tyrimo medžiaga ir metodai. Tyrime dalyvavo 17 dalyvių, kurių amžius nuo 20 iki 74 metų, turintys aukštąjį arba vidurinį išsilavinimą. Visi tyrimo dalyviai turėjo klinikinio lygio potrauminio streso sutrikimo požymių, jiems buvo taikytas trumpalaikės eklektinės potrauminio streso sutrikimo terapijos metodas (BEPP) (Gersons et al., 2011). Terapijos efektyvumo veiksniams atskleisti naudotas tyrimo autorių sukurta subjektyvaus kliento patyrimo interviu, kuriame klientas prašomas įvardinti įvykusius pokyčius (jei tokių yra), įvertinti struktūruotą pagalbą, psichologo asmenines bei profesines savybes. Interviu metu klientas taip pat prašomas pasidalinti apie paties kliento indėlį į pokyčius. Kokybiniai duomenys buvo renkami pasibaigus visoms 16 BEPP metodo sesijų. Gautiems kokybiniais duomenimis analizuoti buvo taikoma teminė analizė. Rezultatai ir išvados. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog tiriamieji kaip reikšmingiausią terapijos aspektą išskiria ryšį su

terapeutu bei psichologo asmenybę. Kliento bei metodo faktoriai taip pat išsamiai aptariami. Tyrimą finansavo Lietuvos mokslo taryba (Nr. MIP-011/2012).

LAUNAY-SLADE HALIUCINACIJŲ SKALĖS PSICHOMETRINIŲ CHARAKTERISTIKŲ IR FAKTORIŲ STRUKTŪROS ANALIZĖ STUDENTŲ IMTYJE

LINA JOVARAUSKAITĖ

Vilniaus universitetas

Klausos haliucinacijos (KH) paprastai yra traktuojamos kaip vienas iš simptomų būdingų šizofrenijai, nuotaikos sutrikimams, demencijai, epilepsijai ir kt. (Larøi et al., 2012). Fenomenologiniai, kognityviniai bei neurobiologiniai KH tyrimų rezultatai rodo, jog šis fenomenas gali būti būdingas ne tik klinicinei, bet ir neklinicinei populiacijai. Gauti duomenys leidžia kelti prielaidas apie KH sampratą, veiksnius, galinčius lemti ar padėti išvengti psichozės epizodų, kurti psichologines intervencijas, skirtas mažinti KH keliamą distresą (Longden et al., 2012; Leede-Smith, Barkus, 2013). Nagrinėti KH ypatumams, reikalingi tinkami matavimo instrumentai. Launay-Slade haliucinacijų skalė (LSHS-R) yra vienas iš įrankių skirtų tirti KH neklinikinėje populiacijoje, pasižymintis gromis psichometrinėmis charakteristikomis (Aleman, et al., 2001; Fonseca-Pedrero et al., 2010). Nepaisant to, lieka neaišku, ar ši skalė yra tinkama Lietuvos populiacijai. LSHS-R pritaikymas galėtų paskatinti tolimesnius neklinikinio lygio KH tyrimus Lietuvoje. Tyrimo tikslas – įvertinti LSHS-R psichometrinės charakteristikas bei faktorių struktūrą. Tyrimo medžiaga ir metodai. Tyrime dalyvavo 477 universiteto studentai (360 moterų ir 117 vyrų). Po mėnesio pakartotinai apklausti 85 respondentai. KH tirti naudota Launay-Salde haliucinacijų skalė – 12 teiginių vienos krypties savižinos klausimynas su 5 atsakymų variantais. Skalė sukurta 1985 m. R. P. Bentall ir P. D. Slade. Taip pat tiriamųjų buvo teirautasi apie tai, ar jie turi psichikos sveikatos sunkumų, sociodemografinių charakteristikų. Be to, naudota Eysenk melo skalė (Eysenk lie scale) sukurta 1977 m. H. J. Eysenck ir S. B. G. Eysenck. Šią skalę sudaro 21 klausimas su dviem galimais atsakymų variantais (taip/ne). Lietuviškąją melo skalės variantą 1991 m. pateikė S. B. G. Eysenck, A. Pakula ir A. Goštautas. Tyrimo rezultatai. Nustatyta, jog LSHS-R pasižymi pakankamu klausimų vidiniu suderinamumu, testo-retesto patikimumu, kriteriniu validumu. Faktorinės analizės rezultatai rodo, jog skalę galima suskirstyti į dvi poskales – „neklinikinę“ (1 – 7 teiginiai) bei „klinikinę“ (8 – 12 teiginiai). Tiriant polinkio į KH ir sociodemografinių veiksnių sąsajas, statistiškai reikšmingo skirtumo tarp grupių nerasta. LSHS-R yra tinkamas instrumentas tirti KH neklinikinėje Lietuvos populiacijoje. Naudingiausia šią skalę naudoti pradiniam tyrimo etape, siekiant atrinkti potencialius tiriamuosius tolimesnėms studijoms.

MOTYVAVIMO POKALBIO GALIMYBĖS KEIČIANT SERGANČIŲJŲ IŠEMINE ŠIRDIES LIGA SVEIKATAI NEPALANKŲ ELGESĮ: ŽVALGOMASIS TYRIMAS

MILDA JUŠINSKAITĖ, RAIMONDA PETROLIENĖ, LIUDA ŠINKARIOVA

Vytauto Didžiojo universitetas

Motyvavimo pokalbis – tai William R. Miller ir Stephen Rollnick 1982 metais pasirodęs konsultavimo metodas, kuris padeda sustiprinti žmogaus vidinę motyvaciją, išsiaiškinant ir išsklaidant prieštarigus jausmus, ir tokiu būdu sukelti elgesio pasikeitimus (Miller, Rollnick, Butler, 2008). Sergantieji išemine širdies liga dažnai trūksta motyvacijos keisti elgesį, sukeliantį neigiamas pasekmes jo sveikatai, o tai yra svarbus veiksnys, norint sulaukti teigiamų pokyčių. Atsižvelgiant į ligos paplitimą ir priežastis galima teigti, kad motyvavimo pokalbis yra reikalingas ir efektyvus metodas, padedantis patiems pacientams įsivardinti, kodėl ir kaip jie gali pasikeisti (Miller, Rollnick, 2013). Tai, ką žmonės patys pasako, geriau išgirsta ir tam labiau pritaria, o išsakyta mintis gali stipriau paveikti jų nusistatymą nei kitų patarimai ar priekaištai (Pirlott, Sakarya, DeFrancesco, Elliot, MacKinnon, 2012). Pagrindinis šio žvalgomojo tyrimo tikslas – nustatyti motyvavimo pokalbio galimybes mažinant sergančiųjų išemine širdies liga sveikatai nepalankų elgesį. Žvalgomojo tyrimo metu 12 kardiologinio skyriaus pacientų buvo konsultuojami motyvavimo pokalbiu (Miller, Rollnick, 1982) po 1, 2 arba 3 kartus. Siekiant išsiaiškinti metodo galimybes mažinti sergančiųjų išemine širdies liga sveikatai nepalankų elgesį, buvo vertinamos pacientų pokyčių stadijos prieš pirmąją motyvavimo pokalbio konsultaciją ir po paskutinės. Pokyčių vertinimui buvo naudojami sveikatai nepalankias elgsenas įvertinantys „Readiness to Change Questionnaire“ (Rollnick, Heather, Gold, Hall, 1992) klausimynai, sudaryti pagal Prochaska ir DiClemente (1985) transteoretinį modelį. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog daugiau nei pusė motyvavimo pokalbyje dalyvavusių pacientų perėjo į aukštesnę pokyčių stadiją: keturi iš nesusimąstymo perėjo į mąstymo apie permainas stadiją, o trys iš nesusimąstymo perėjo netgi į veiksmo

stadiją. Vis dėlto, iki intervencijos mąstymo apie pokyčius stadijoje buvusieji penki pacientai taip ir liko toje pačioje pokyčių stadijoje. Gauti rezultatai leidžia kelti prielaidą, jog motyvavimo pokalbis padeda pacientams susimąstyti apie galimus pokyčius ir netgi pradėti juos vykdyti. Lieka neaišku, kodėl aukštesnėje pokyčių stadijoje buvusieji pacientai taip ir pasiliko joje po intervencijos. Tikėtina, kad motyvavimo pokalbis gali būti veiksmingas tik kai kuriose pokyčių stadijose esantiems išemine širdies liga sergantiesiems.

ŠEIMOS KONTEKSTO SĄSAJOS SU POZITYVIOS JAUNIMO RAIDOS INDIKATORIAIS

GODA KANIUŠONYTĖ, INGA TRUSKAUSKAITĖ-KUNEVIČIENĖ, RITA ŽUKAUSKIENĖ

Mykolo Romerio universitetas

Pozityvi jaunimo raida apibrėžiama kaip penki pagrindiniai komponentai (angl. *Five C's*) stimuliuojantys pozityvius rezultatus, tai kompetencija, pasitikėjimas, ryšiai, charakteris ir užjautimas (Benson, 2003; Lerner 2005; Fredricks and Eccles, 2008; Chand et al, 2013). Kartu su didele paties paauglio individualių savybių svarba, pozityvios raidos modelis pabrėžia ypatingą šeimos konteksto ir tėvų-vaikų santykių svarbą (Lerner et al., 2005; Chand et al, 2013). Pozityvios jaunimo raidos kontekste šeimai ir tėvų vaikų santykiams skiriama palyginus mažai dėmesio (Chand et al, 2013). Daugiausia turimų duomenų yra gauta tyrinėjant Jungtinių Valstijų imtis, tuo tarpu apie Rytų Europos šeimos konteksto svarbą paauglių pozityviai raidai žinoma labai mažai, todėl šio straipsnio tikslas yra atskleisti Lietuvos paauglių šeimos konteksto ir pozityvios raidos indikatorius sąsajas. Darbe naudojami šiuo metu atliekamo mokslinio tyrimo „Pozityvios jaunimo raidos stiprinimo mechanizmai socialinių-ekonominių transformacijų kontekste (POSIDEV)“, finansuojamo Europos socialinio fondo lėšomis pagal visuotinės dotacijos priemonę, pirmojo matavimo duomenys. Tyrime dalyvavo 1787 respondentai, 9-12 klasių (amžius $M = 16,6$, $SD = 1,2$) mokiniai iš penkių Utenos rajono gimnazijų. Rezultatai parodė, kad Lietuvos imtyje atsiskleidžia panašios tendencijos, kaip ir JAV, Europos ir kituose pasaulio regionuose, tai yra, tėvų monitoringas, pasitikėjimas, emocinė šiluma, susvetimėjimo nebuvimas ir komunikacija su tėvais teigiamai susiję su visais penkiais pozityvios jaunimo raidos indikatoriais, o psichologinė kontrolė ir atstūmimo auklėjimo stilius neigiamai susijęs su pozityvios jaunimo raidos indikatoriais.

D TIPO ASMENYBĖ, A TIPAS IR ALEKSITIMIJA: GALIMŲ TARPUSAVIO SĄSAJŲ ANALIZĖ

RŪTA KAVALIAUSKAITĖ-KESERAUSKIENĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Kasmet fiksuojami vis aukštesni sergamumo lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis rodikliai (PSO, 2011). Moksliniais tyrimai atskleidžia, jog ne tik fiziologiniai veiksniai, tačiau taip pat ir psichologiniai veiksniai, tarp jų ir asmenybė, yra reikšmingi, kalbant apie sveikatą (Wilasinee, 2013). Kalbant apie asmenybę ir jos sąsajas su sveikata, išskiriamos kompleksinės asmenybės charakteristikos: D tipo asmenybė (Denollet, 2000), A tipo asmenybė (Friedman, Rosenman, 1975; Bokenberger et al, 2013) ir aleksitimija (Dubey, Pandey, 2013). Nepaisant to, kad šie asmenybės tipai išskiriami kaip atskiri konstruktai, visgi yra persidengiantys tiek teoriškai tiek konceptualiai (Williams, Curren, Bruce, 2011). Tačiau stebima tyrimų, analizuojančių galimas sąsajas stoka, ypač apimančių visus tris asmenybės tipus. Tyrimo tikslas – atskleisti sąsajas tarp sirgti linkusios asmenybės komponentų (A tipo asmenybės, D tipo asmenybės ir aleksitimijos). Tyrime dalyvavo 202 universiteto studentai nuo 18 iki 26 metų. D. Dženkinso klausimynas studentams (angl. *Student Jenkins Activity Survey* – SJAS) (Fisher, Corcoran, 1994) naudotas įvertinant studentų A tipo išreikštumą. D tipo asmenybei nustatyti naudotas D tipo asmenybės 14 teiginių klausimynas (Type D scale (DS14)) (Staniūtė, Bunevičius, 2011). Aleksitimiškumui nustatyti naudota 20 klausimų Toronto aleksitimijos skalė (TAS-20) (Beresnevaitė, 2003). Taip pat tiriamųjų buvo prašoma atsakyti į sociodemografinius klausimus. Tyrimo rezultatai atskleidžia esant statistiškai reikšmingoms sąsajoms tarp D tipo asmenybės, A tipo asmenybės ir aleksitimijos.

MOTINA IR VAIKAS PIRMAISIAIS KŪDIKIO GYVENIMO METAIS: SAVO VAIKO KAIP KITO ŽMOGAUS PATYRIMO FENOMENOLOGINĖ ANALIZĖ

INGRIDA KIŠKIENĖ, RASA BIELIAUSKAITĖ

Vilniaus universitetas

„Būtina, kad motina savo naujagimyje išvelgtų žmogų, kitaip tikrai mažai tikėtina, kad jo psichinė sveikata gaus pakankamą pagrindą ir tolimesniame gyvenime formuosis turtinga ir stabili asmenybė, ne tik pajėgianti prisitai-

kyti prie pasaulio, bet ir sugebanti tapti jo dalimi“ (Winnicott, 2000, p. 97). Ši D. W. Winnicotto mintis puikiai atspindi, jog motinos gebėjimas suvokti ir elgtis su vaiku kaip kitu žmogumi – ne tik svarbus veiksnys sveikoje asmenybės raidoje, bet ir pamatas formuojantis asmens gebėjimui užmegzti ryšį su jį supančiais žmonėmis, tapti pasaulio, visuomenės dalimi. Tyrimais įrodyta, jog motinos gebėjimas suvokti ir elgtis su vaiku kaip kitu žmogumi svarbus kūdikio prierašumo formavimuisi (Ainsworth et al., 1978; Fonagy et al., 1991), siejasi su besivystančiais vaiko gebėjimais suvokti kito elgesio pagrindą sudarančias intencines būsenas (Meins et al., 2002). Šiuo metu tyrėjai vertina motinos gebėjimą suvokti vaiką kaip kitą, kaip šis suvokimas atsispindi motinos elgesyje. Visgi lieka neaišku, kaip motinos, auginančios 9-12 mėnesių kūdikius, subjektyviai patiria savo vaiką kaip kitą žmogų. Siekdami atsakyti į šį klausimą atlikome tyrimą, kurio tikslas – atskleisti konkrečių motinų, auginančių 9-12 mėnesių kūdikius, savo vaiko kaip kito žmogaus patyrimo pagrindinius aspektus. Šiam tikslui pasiekti buvo naudojamas A. Giorgi (2003) fenomenologinės analizės metodas. Taikant šį metodą būtina atsižvelgti į subjektyvią fenomenologinės analizės prigimtį, taigi mokslinis pažinimas tampa neatskiriamas nuo tyrėjo asmeninės su tyrimu susijusios patirties refleksijos. Šiame tyrime buvo analizuojamas penkių, kartu su vaiko tėvu auginančių nurodyto amžiaus pirmagimių, motinų patyrimą. Išanalizavę duomenis gavome, jog savo vaiko kaip kito žmogaus patyrimas – procesas, kuriame pastebint individualius vaiko norus, būsenas, asmenines sūnus ar dukros savybes, vaikas atrandamas kaip kitas. Tai iliustruoja tyrimo dalyvės Jurgos žodžiai: „kai vaikas gimsta, jis atrodo, visiškai dar mano kūdikis, mano vaikutis. (...) Bet paskui, paskui kažkaip vis dėlto tu pradedi matyt (...) tu pradedi jį po truputį pažinti“. Taip pat atradome, jog vaiko kaip kito patyrimui svarbus suvokimas, kad vystosi sūnaus ar dukros kognityviniai gebėjimai bei savarankiškumas. Atlikus duomenų analizę iškilo, jog tiriamas fenomenas motinoms yra neatsiejamas nuo emocinio ryšio su vaiku išgyvenimo, savęs kaip motinos bei savęs kaip dukros patyrimų.

PRAKALBINTI ARTIMO DĖL SAVIŽUDYBĖS NETEKUSIJĄ – IŠŠŪKIS TYRĖJUI AR GEDINČIAJAM?

VAIVA KLIMAITĖ

Vilniaus universitetas

Tai, kad visuomenė nėra linkusi kalbėti apie savižudybės reiškinį, žinoma jau seniai. Atliekami įvairūs savižudybės stigmatizavimo, vengimo kalbėti tyrimai, patvirtinantys, jog dėl artimojo savižudybės gedintieji yra labiau socialiai atriboti arba patys labiau atsiriboja nuo aplinkinių. Toks abipusis vengimas kalbėti apie savižudybę ir gedulą apsunkina gedinčiųjų savijautą. Literatūroje keliamos įvairios hipotezės, tačiau jos neretai stokoja empirinio pagrįstumo, vėlgi dėl to, kad tie žmonės, kurie galėtų tai papasakoti – tyli. Atliekamame kokybiniame tyrime, kuriuo siekiama ištirti artimo dėl savižudybės netekusiųjų gedulo ir įveikos procesus, dalyvauja 20 suaugusių asmenų, netekusių savo branduolinės šeimos nario prieš 1-2 metus. Visų respondentų pasakojimuose atsispindi kalbėjimo apie mirusįjį, mirtį, savižudybę ar gedulą vengimas, išgyvenama socialinė atskirtis, artimo mirties priežasčių slėpimas. Taip pat atsiskleidžia tai, kad nenoras kalbėti yra dvipusis. Nekalbėjimą savižudybės tema skatina visų pirma paties gedinčiojo atsiribojimas. Respondentai įvardina, kad nenoras šnekėti apie savo sunkumus jiems gali būti įprastas elgesys: gedintysis nešneka apie savo išgyvenimus dėl savo taikomų įveikos strategijų, tokių kaip nustūmimas ar užsimiršimas. Taip pat gedintysis gali vengti kalbėti apie savo išgyvenimus dėl jaučiamų „nelegalių“ jausmų, tokių kaip pyktis ant nusižudžiusiojo, palengvėjimas, kaltės jausmas, baimė. Gedinčiojo manymas, kad aplinkiniai nėra pajėgūs suprasti jo jausmų, kad gali pasmerkti ar kaltinti taip pat skatina nekalbėti. Be to, gedintieji gali vengti kalbėti dar ir dėl to, jog jaučia gėdą arba nori apsaugoti mirusįjį nuo smerkimo. Prie to prisideda ir gedinčiojo įsitikinimai apie savižudybę, gedulą, visuomenėje paplitę stereotipai. Gedinčiojo aplinkiniai taip pat neretai siekia atsiriboti. Tyrimo rezultatai parodė, jog, pačių gedinčiųjų manymu, aplinkiniai vengia kalbinti, nes baiminasi gedinčiojo emocinės reakcijos, nežino, kaip bendrauti su gedinčiuoju. Be to, gedinčiojo aplinkiniams sunku priimti ir atsižvelgti į tai, jog gedintis žmogus kiek pasikeičia, dažniau nori pabūti vienas, tampa emociškai jautresnis. Aplinkinių spaudimas nebegedėti taip pat skatina izoliaciją. Taigi prakalbinti gedintįjį po artimo savižudybės yra iššūkis ir tyrėjui, kaip visuomenės daliai, ir svarbiausia, pačiam gedinčiajam. Norint pradėti atviriau kalbėti ir reaguoti į savižudybę reikalinga perlipti visuomenėje susiklosčiusį tabu.

LIETUVOS DOKTORANTŲ PROFESINIO IDENTITETO DAUGIALYPIŠKUMAS – IŠŠŪKIS STUDIJŲ SĖKMEI

KRISTINA KOVALČIKIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Investavimas į jaunus mokslininkus yra šalies ekonomikos augimo varomoji jėga. Iš kitos pusės, padidėjęs ne laiku ginamų disertacijų skaičius bei studentų nubyrimas doktorantūros programose yra rimta problema akademinėje pasaulyje. Todėl svarbu identifikuoti sunkumus, su kuriais susiduria doktorantai, ir plėtoti pagalbos jiems būdus, kadangi doktorantų (ne)išlaikymas labai brangiai kainuoja aukštosioms mokykloms ir gali turėti įtakos studentų asmeniniam gyvenimui (pvz., ateities sėkmei darbo rinkoje) bei socialines pasekmes visuomenei (pvz., prarandami novatoriški tyrėjai, talentingi vadovai, produktyvūs mokslininkai). Profesinis identitetas yra esminė sėkmingos karjeros sąlyga, o profesionalaus mokslininko identiteto vystymas yra esminė užduotis doktorantui. Tačiau doktorantai atsiduria tam tikroje specifinėje padėtyje, kur jie tuo pačiu metu prisiima atitinkamą doktorantūros studento vaidmens identitetą ir dirba su užduotimis, kurios reikalauja priimti dėstytojo, tyrėjo-mokslininko ar visuomeninių paslaugų teikėjo / praktiko vaidmens identitetą. Todėl vienas iš iššūkių, su kuriais susiduria doktorantas, yra daugybiniai identitetai ir vaidmenys, kuriuos doktorantas atlieka akademinėje aplinkoje. Įvairūs autoriai atkreipė dėmesį į identiteto daugialypiškumą, kuris būdingas aukštojo mokslo sektoriui ir problemas ar iššūkius, su kuriais susiduria doktorantai dėl šių daugialypių identitetų, kurių kiekvienas yra susijęs su skirtingais kontekstais ir santykiais, su skirtinga atsakomybe, reikšmėmis ir lūkesčiais. Taigi doktoranto profesinis identitetas yra sudėtingas, daugialypis konstruktas, išreiškiantis doktoranto tapatumą su akademinė aplinka ir siejamas su toje aplinkoje atliekamais profesiniais vaidmenimis. Doktorantų profesinis identitetas yra susijęs su jų darbo efektyvumu, gebėjimu ir noru susidoroti su ugdymo, asmeninėmis bei profesinėmis problemomis, turi reikšmę jų profesiniam tobulėjimui. Todėl, siekiant mokslinės veiklos kokybės ir rezultatyvumo, doktorantams reikia įgyti tokią profesinę savivoką, kuri būtų priimtina jiems patiems, atspindėtų akademinės bendruomenės įpročius ir atitiktų visuomenės lūkesčius. Tokiame kontekste svarbu suprasti Lietuvos doktorantų profesinio identiteto ypatumus bei įvairių veiksmų svarbą jų profesinio identiteto raiškai.

TAISYTOS ADENBRUKO KOGNITYVINĖS TYRIMO METODIKOS ŽODINIO SKLANDUMO SUBTESTO TAIKYMAS ALZHEIMERIO LIGOS IR FRONTOTEMPORALINĖS DEMENCIJOS DIFERENCINĖJE DIAGNOSTIKOJE

DAINIUS KUDARAUSKAS¹, AUGUSTINAS ROTOMSKIS¹, EVELINA VARKULEVIČIŪTĖ²

Vilniaus universitetas¹, Vytauto Didžiojo universitetas²

Įvairūs žodinio sklandumo testai yra svarbi neuropsichologinio įvertinimo dalis, kadangi šie tyrimo instrumentai yra jautrūs kognityviniams pokyčiams (Pranckevičienė, Mirklytė, Liesienė, 2012). Žodiniui sklandumui vertinti dažniausiai yra taikomos dviejų tipų užduotys: raidės sklandumo ir kategorijos sklandumo. Viena iš svarbių sričių, kur žodinio sklandumo testai yra taikomi, yra Alzheimerio ligos (AL) ir frontotemporalinės demencijos (FTD) diferencinė diagnostika. FTD būdingi tiek raidės sklandumo ir kategorijos sklandumo trūkumai, tuo tarpu AL kategorijos sklandumo trūkumai nepastebimi (Rascovsky et al., 2007). Taisyta Adenbruko kognityvinio tyrimo metodika (ACE-R) turi žodinio sklandumo subtestą su raidinio ir kategorinio sklandumo užduotimi. Norint ACE-R pagrįstai taikyti praktikoje, būtina įvertinti žodinio sklandumo testų psichometrinės charakteristikas, nes užsienyje kurtų kalbos sklandumo testų negalima tiesiogiai perkelti ir taikyti kitoje kultūroje. Tyrimo tikslas: Iš-tirti ACE-R žodinio sklandumo subtesto gebėjimą atskirti Alzheimerio ligą ir frontotemporalinę demenciją sergančius asmenis. Tyrimo metodai: Tyrime dalyvavo 90 respondentų, vyresnių nei 50 metų tiriamieji, iš kurių 30 sirgo Alzheimerio liga, 30 – frontotemporaline demencija, 30 – neturėjo neurologinių sutrikimų. Siekiant išvengti grupių nevienodumo problemos, AL, FTD ir kontrolinės grupės buvo suvienodintos pagal amžių, išsilavinimą ir lytį. Tiriamąją imtį sudarė 57 moterys (63,33 proc.) ir 33 vyrai (36,67 proc.). Tiriamosios imties vidurkis yra 69,4 metai. Visi tiriamieji atliko ACE-R ir užpildė sociodemografinių kintamųjų anketą. Rezultatai: Vienfaktorinė dispersinė analizė parodė, kad egzistuoja tam tikri skirtumai tarp raidinio ir semantinio sklandumo įverčių skirtingose grupėse. Raidinio sklandumo ir semantinio sklandumo užduočių įverčiai yra statistiškai reikšmingai didesni kontrolinėje grupėje nei FTD grupėje. Tarp frontotemporalinę demenciją sergančių asmenų raidinio sklandumo trūkumai ryškesni nei tarp sergančiųjų AL. Taip pat nustatyta, kad žodinio sklandumo užduotyse frontotemporalinė demencija sergantys asmenys yra linkę pateikti keiksmažodžius kaip atsakymus, kas nebūdinga sergantiems

AL ir asmenims neturintiems neurologinių ligų. Išvada: Taikant ACE-R žodinio sklandumo subtestą, frontotemporalinę demenciją galima atskirti nuo Alzheimerio ligos, remiantis disinhibicijos efektais ir ryškesniais raidinio sklandumo trūkumais.

PAAUGLIŲ ELGESIO IR EMOCIJŲ PROBLEMŲ PASIREIŠKIMAS VILNIAUS MIESTE

RASA KUODYTĖ-KAZIELIENĖ

Viešoji įstaiga "Humanizmo centras"

Tarptautiniai tyrimai rodo, kad labai svarbi paauglių psichikos sveikata. Vaikų emocinė gerovė yra prioritetinė sritis, nes būtent ji turi didelės įtakos vaiko sėkmingai ateičiai. Anglijoje apie 10 proc. 5 – 16 metų vaikų turi nustatytą vieną ar kitą psichikos ligą, vienas milijonas mokinių (vidutiniškai trys vaikai mokyklai) turi vieną ar kitą psichikos sveikatos sutrikimą (McDougall, 2011). Tyrimo tikslas – nustatyti paauglių (13 – 15 m.) elgesio ir emocijų problemų pasireiškimą Vilniaus mieste. Tyrimo metodika. Respondentų grupė buvo pasirinkta patogiosios atrankos būdu. Paplitimo tyrimas atliktas 2013 metų balandžio – gegužės mėnesiais Vilniaus mieste. Tyrimo dalyviai – 131 trijų Vilniaus miesto mokyklų paaugliai. Tyrimo dalyvavo 74 mergaitės ir 57 berniukai. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 13 iki 15 metų. Pagrindinis tyrimo metodas – anoniminė anketinė apklausa. Emocinėms ir elgesio problemoms nustatyti buvo naudojamas „Jaunimo klausimynas“ (YSR11/Achenbach (1991)). Šis klausimynas yra standartizuotas Lietuvoje. Apklausos duomenų analizė buvo atliekama SPSS 17 versijos statistiniu paketu. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas. Buvo nustatyta, kad socialiniai sunkumai statistiškai reikšmingai dažnesni tarp berniukų (berniukų $M = 5,60$, mergaičių $M = 4,35$, $p = 0,039$). Emocinės problemos – nerimastingumas/depresiškumas, užsisklendimas/depresiškumas, somatiniai skundai – tarp berniukų ir mergaičių statistiškai reikšmingai nesiskyrė. Berniukai dažniau laužo taisykles (berniukų $M = 8,29$, mergaičių $M = 5,48$, $p = 0,001$) ir jiems būdingesni eksternalūs sunkumai lyginant su mergaitėmis (berniukų $M = 18,57$, mergaičių $M = 14,28$, $p = 0,013$). Internalūs sunkumai tarp berniukų ir mergaičių statistiškai reikšmingai nesiskyrė. Lietuvoje atlikti tyrimai rodo, kad tiek mergaičių, tiek berniukų agresyvus elgesys ir taisyklių laužymas nesiskiria (Žukauskienė, Kalinauskienė, 2008). Išvados. 1. Socialiniai sunkumai statistiškai reikšmingai dažnesni tarp berniukų. 2. Emocinės problemos – nerimastingumas / depresiškumas, užsisklendimas / depresiškumas, somatiniai skundai – tarp berniukų ir mergaičių statistiškai reikšmingai nesiskyrė. 3. Berniukai statistiškai reikšmingai dažniau laužo taisykles ir jiems būdingesni eksternalūs sunkumai lyginant su mergaitėmis. 4. Internalūs sunkumai tarp berniukų ir mergaičių statistiškai reikšmingai nesiskyrė.

VERBALINIŲ MELO POŽYMIŲ ATPAŽINIMAS RAŠY TINĖJE IR ŽODINĖJE KOMUNIKACIJOJE

LAIMA MARKEVIČIŪTĖ

Vilniaus universitetas

Gebėjimas tinkamai analizuoti verbalinę informaciją (pasakojimo turinį), siekiant nustatyti melą, gali būti ypatinai svarbus situacijose, kai pokalbio metu asmuo nėra matomas (pvz., pokalbis telefonu) arba turimas tik rašytinis tekstas. Reikia pažymėti, kad išskirti verbaliniai melo atpažinimo bruožai yra paremti empiriniais tyrimais, kuriuose dažniausiai analizuojami žodiniai tiriamųjų pasakojimai. Deja, trūksta mokslinių tyrimų, kuriuose būtų analizuojamas melas pateiktas raštu, tad nėra aišku, ar tos pačios melo atpažinimo metodikos, orientuotos į žodinio pasakojimo turinį, yra tinkamos ir raštu pateikto melo atpažinimui. Atliktame tyrime, kuriam vadovavo lekt. dr. K. Vanagaitė, siekiama įvertinti bei palyginti mokslininkų išskiriamų verbalinių melo atpažinimo bruožų (vizualinių, garso, laiko, erdvės detalių bei kognityvinių operacijų) pasireiškimą, kai teisinga ar melaginga istorija pasakojama žodžiu ir raštu. Tyrimo dalyvavo 120 vienuoliktos ir dvyliktos klasės mokinių. Visiems tiriamiesiems buvo parodytas suvaidinto apiplėšimo vaizdo įrašas. Pagal atliekamos užduoties pobūdį (teisingai arba melagingai atpasakoti matytą vaizdo įrašą žodžiu arba raštu), tiriamieji buvo suskirstyti į keturias grupes: pirmosios grupės tiriamųjų buvo prašoma meluoti žodžiu, antrosios grupės – sakyti tiesą žodžiu, trečiosios – meluoti raštu ir ketvirtosios – pasakoti tiesą raštu. Žodinius ir rašytinius tiriamųjų pasakojimus sukodavo du nepriklausomi vertintojai, remdamiesi parengta verbalinių melo bruožų kodavimo metodika. Šio tyrimo rezultatai rodo, kad verbalinių melo atpažinimo bruožų pasireiškimas skiriasi ne tik priklausomai nuo to, ar asmuo sako tiesą, ar meluoja, bet ir priklausomai nuo pasakojimo formos (žodžiu arba raštu). Palyginus žodžiu pasakotas teisingas ir melagingas istorijas nustatyta, kad teisingose istorijose dažniau minimos vizualinės ($p = 0,03$), laiko detalės ($p = 0,001$) bei rečiau minimos kognityvinės operacijos ($p = 0,00$). Teisingų ir melagingų istorijų, pateiktų raštu, palyginimas

atskleidė, kad melagingose raštiškose istorijose dažniau minimos garso detalės ($p = 0,00$) bei kognityvinės operacijos ($p = 0,00$). Žodžiu ir raštu pateiktų pasakojimų palyginimas atskleidė tokius svarbiausius momentus: 1) teisinguose žodiniuose, palyginti su raštiškais, pasakojimuose naudojama daugiau garso detalių ($p = 0,00$); 2) melaginguose raštiškuose, palyginti su žodiniais, pasakojimuose užfiksuota daugiau laiko detalių ($p = 0,007$).

PIRMAKURSIŲ STUDENTŲ SOCIALINIO NERIMASTINGUMO SĄSAJA SU ALKOHOLIO VARTOJIMU

ARLANDAS MAZILIAUSKAS, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Tyrinėti sąsają tarp pirmakursių socialinio nerimastingumo ir alkoholio vartojimo skatina pirmakursių patiriami socialiniai iššūkiai ir buvimas aplinkoje, kurioje alkoholio vartojimas socialiai priimtinas. Tyrimų duomenys tarp šių kintamųjų itin prieštaringi studentų populiacijoje. Tikslas – nustatyti pirmakursių studentų socialinio nerimastingumo sąsają su alkoholio vartojimu. Tyrime dalyvavo 342 Kauno technologijos universiteto pirmakursiai (176 vaikinai ir 166 merginos). Tiriamųjų amžius 18 – 24 m. ($M = 19,27$, $SD = 0,69$). Tyrime naudotas anketinės apklausos metodas. Socialiniam nerimastingumui matuoti naudota socialinės fobijos skalė (angl. *Social Phobia Scale*) ir socialinių interakcijų nerimo skalė (angl. *Social Interaction Anxiety Scale*) – autoriai Mattick, Clarke (1998). Problemoms, susijusioms su alkoholio vartojimu, matuoti naudotas Rutgers alkoholio problemų indeksas (angl. *Rutgers Alcohol Problem Index*) – autoriai White, Labouvie (1989). Alkoholio kiekiui ir dažniui matuoti naudoti prof. A. Goštauto (1999) parengti klausimai. Tyrimo rezultatai rodo, jog problemų, patiriamų dėl alkoholio vartojimo, kiekis per metus statistiškai reikšmingai nesiskiria tarp aukšto ir žemo socialinio nerimastingumo pirmakursių tiek vaikinių, tiek merginų populiacijose. Pirmakursės merginos, kurios patiria aukštą socialinį nerimą socialinių sąveikų metu, alkoholį vartoja statistiškai reikšmingai rečiau nei pirmakursės, kurios patiria žemesnį socialinį nerimą socialinių sąveikų metu. Pirmakursių vaikinių alkoholio vartojimo dažnumas nesiskiria tarp aukšto ir žemo socialinio nerimastingumo grupių. Pirmakursės merginos, kurioms būdingas aukštas socialinis nerimastingumas, vyno suvartodavo statistiškai reikšmingai mažesnę kiekį per kartą nei pirmakursės, kurioms būdingas žemas ar vidutinis socialinis nerimastingumas. Šis skirtumas neaptiktas kitų rūšių alkoholio kiekiui merginų populiacijoje. Pirmakursių vaikinių suvartojami alkoholio kiekiai nesiskiria tarp aukšto ir žemo socialinio nerimastingumo grupių. Šiame tyrime socialinis nerimastingumas veikė kaip apsaugantis veiksnys nuo dažnesnio ir gausesnio alkoholio vartojimo tik pirmakursių merginų populiacijoje. Šie rezultatai rodo, jog studentų amžius ar studijų metai gali būti svarbus veiksnys siekiant nustatyti sąsają tarp socialinio nerimastingumo ir alkoholio vartojimo studentų populiacijoje.

ŠEIMOS BENDRAVIMO APIE SUKREČIANČIUS II PASAULINIO KARO IR POKARIO METŲ ĮVYKIUS YPATYBĖS. PRADINIAI TYRIMO DUOMENYS

EGLĖ MAŽULYTĖ, TOMAS RAKOVAS

Vilniaus universitetas

Per daugiau nei 50 metų trukusią Lietuvos okupaciją dėl politinių priežasčių buvo ištremta, įkalinta ar nužudyta beveik 400 000 žmonių (LGRTC, 2014). Šie sukrečiantys išgyvenimai paveikė ne tik tiesiogiai nukentėjusius žmones, bet ir jų šeimos narius, visą visuomenę. Vaskelienės (2012) atlikta kokybinė studija buvo pirmasis tyrimas Lietuvoje, kuriame buvo nagrinėta komunikacija represijas patyrusių asmenų šeimose. Šiuo pranešimu siekiama toliau aptarti šeimų komunikacijos apie patirtus sukrečiančius istorinius įvykius ypatybes, pristatant tyrimo, finansuojamo Europos socialinio fondo lėšomis pagal visuotinės dotacijos priemonę (sut. nr. VP1-3.1-ŠMM-07-K-02-023), išankstinius duomenis. Pradiniame tyrimo etape dalyvavo 300 Lietuvos gyventojų (109 vyrai, 190 moterų) nuo 18 iki 73 m. amžiaus, įvairaus išsilavinimo, gyvenančių skirtingose vietovėse. Tiriamųjų anketose buvo prašoma pažymėti, ar jų šeimos nariai (tėvai, seneliai) yra nukentėję nuo sovietinių represijų II Pasaulio karo ir pokario metais. Taip pat buvo klausiama ar bei kaip šeimose apie tai buvo kalbama. Iš visų apklaustųjų 73 asmenų šeimose būta tremtinių ar politinių kalinių, 33 asmenys nurodė savo šeimos narius kitaip nukentėjusius nuo sovietinių politinių represijų (neįtraukiant nei trėmimų, nei politinių kalinimų), o 158 – savo šeimos narius nepatyrus jokių politinių represijų (36 pateikė netikslius duomenis). Nustatyta, kad patyrusių trėmimus ir įkalinimus bei kitaip nukentėjusių nuo sovietinių represijų šeimose labiau būdinga pasakoti apie sukrečiančius istorinius įvykius nei politinių represijų nepatyrusiose šeimose. Apskritai kalbančiųjų tarpe kiek labiau vengė kalbėti bei santūriausiai kalbėjo šeimos nariai nepatyrę jokių politinių represijų, palyginus su nukentėjusiomis šeimomis. Pasako-

jant apie sukrečiančius istorinius įvykius daugiausia emocijų – baimės, liūdesio, pykčio, humoro – buvo reiškiamose šeimose, kurių nariai įvardijami „kitais nukentėjusiais nuo sovietinių politinių represijų“. Kiek mažiau šių emocijų tokiuose pokalbiuose išreiškėdavo šeimos, patyrusios trėmimus ir politinius kalinimus, o mažiausiai – nenukentėjusios šeimos (išskyrus pyktį, kurio mažiausiai reiškiamas buvusių politinių kalinių ar tremtinių šeimose). Bendrai nukentėjusių nuo politinių represijų šeimų pokalbiuose reikšmingai dažniau buvo juntama stiprybė ir pasididžiavimas, o nenukentėjusių šeimų pokalbiuose – daugiausia nevilties ir bejėgiškumo. Gauti rezultatai aptariami atsižvelgiant į kitus mokslinius tyrimus.

NAUJŲ PRIIMAMŲ POLICIJOS PAREIGŲNŲ ASMENYBĖS SAVYBIŲ, SPECIFINIŲ BAIMIŲ, JAUTRUMO SKAUSMUI BEI MOTYVACIJOS TARPUSAVIO SĄSAJOS IR ŠIŲ ASPEKTŲ VERTINIMO ATRANKOJE PERSPEKTYVOS

DOVILĖ MIKUČIONYTĖ

Mykolo Romerio universitetas

Tarnyba policijoje yra ypatingai sudėtinga ir pavojinga profesinė veikla, tad netinkamo kandidato priėmimas gali būti žalingas ne tik konkrečiam darbdaviui, bet ir visai visuomenei. Dėl to pripažįstama būtinybė nustatyti policijos pareigūnams būtinąsias psichologines savybes bei parinkti ir atrankos metu taikyti veiksmingai jas matuojančias metodikas. Visgi vieningos nuomonės dėl taikytinų atrankos kriterijų nėra. Tai didžiausias iššūkis nagrinėjamą temą pasirinkusiems tyrėjams. Užsienio valstybės nuėjo ilgą šio klausimo mokslinio nagrinėjimo kelią ir pasiūlė bent keletą specializuotų metodikų. Lietuvoje kiti (be psichopatologijos, charakterio akcentuacijos ir gebėjimų) aspektai nesulaukė nei įstatymų leidėjo, nei didesnio mokslininkų dėmesio. Dėl to nežinoma, ar šiuo metu vertinamų savybių pakanka tinkamiausiems kandidatams atrinkti. Tai sudaro tyrimo problemą. Tyrimo tikslas – įvertinti galimybes naujų priimamų Lietuvos policijos pareigūnų atrankoje matuoti papildomus (lyginant su vertinamais šiuo metu) psichologinio tinkamumo aspektus. Pasirinkti keli moksliniuose darbuose plačiausiai analizuojami ir artimiausiai su tarnybos policijoje ypatumais susiję psichologinio tinkamumo aspektai: asmenybės savybės; su tarnyba policijoje susijusios specifinės baimės; jautrumas skausmui ir motyvacija būti policijos pareigūnu. Naudotos keturios metodikos: Į profesiją orientuotas asmenybės klausimynas (Bäckman, Carlsted, 2010), Baimių skalė (Gross, 1992), Modifikuota jautrumo skausmui skalė (Gross, 1992) ir Motyvacijos veiksmų klausimynas (Foley et al., 2008). Tyrimė dalyvavo 367 tiriamieji: 247 nauji priimamieji (118 Lietuvos policijos mokyklos kursantų ir 129 Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto I kurso studentai), 80 penkis ir daugiau metų policijoje dirbančių pareigūnų ir 40 dvyliktos klasės moksleivių. Nustatyta, jog Lietuvos policijos mokyklos kursantų asmenybės savybių raiška atitinka pareigūnų rezultatus, o Mykolo Romerio universiteto studentų atsparumo stresui įvertiniai nesiekia pareigūnų lygio. Pareigūnams ir naujiems priimamiesiems svarbūs tiek vidiniai, tiek išoriniai motyvacijos veiksniai, tačiau naujiems priimamiesiems vidiniai veiksniai svarbesni nei pareigūnams. Moksleivius labiausiai motyvuotų išoriniai veiksniai. Reikšmingų specifinių baimių ir jautrumo skausmui skirtumų tarp tiriamųjų grupių nenustatyta. Gauti rezultatai leidžia kelti prielaidą apie galimybes policijos pareigūnų atrankoje vertinti kandidatų atsparumą stresui.

ALKOHOLIO VARTOJIMAS: LŪKESČIAI IR MOTYVAI

INGA MILEVIČIŪTĖ

University of Wyoming

Visuomenės sveikatos tyrimai nustatė, žalingai alkoholinius gėrimus vartoja 16 proc. Lietuvos gyventojų (VPSC, 2007). Stiprus alkoholio vartojimas prasideda paauglystėje, ir vartojimo dažnis ir kiekiai išauga dar daugiau tarp studentų amžiaus gyventojų (EMCDDA, 2010). Tačiau ši tendencija nėra išskirtinė Lietuvoje. Pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) sveikatos ministerija pranešė, jog studentų amžiaus vyrai ir moterys alkoholį vartoja dažniau ir jį vartoja didžiausiais kiekiais, nei kitos amžiaus grupės (CDC, 2012). Tyrimai rodo, jog alkoholio vartojimo lūkesčiai (pvz. „Jei aš būčiau išgėręs, būčiau draugiškas“) ir alkoholio vartojimo motyvai (pvz. „Aš geriu, kad pralinksmečiau, kai esu blogos nuotaikos“) yra susiję su alkoholio vartojimu (Carey, Correia, 1997; Sher, Wood, Wood, Raskin, 1996). Šie moksliniai tyrimai palygino Lietuvos ir JAV studentų lūkesčius ir motyvus, norint nustatyti ar jie skiriasi tarp šių dviejų kultūrų ir ar jie gali nustatyti žalingą alkoholio vartojimą. Metodika. 55 (50 moterys; 5 vyrai) Lietuvos studentai ir 50 (28 moterys; 22 vyrai) JAV studentai internetu užpildė klausimynus susijusius su alkoholio vartojimu. Žalingas alkoholio vartojimas buvo nustatytas naudojant Pasaulio sveikatos organizacijos AUDIT (angl. *Alcohol Use Disorders Identification Test*) klausimyną; alkoholio vartojimo lū-

kesčiai buvo nustatyti naudojant CEOA (angl. *Comprehensive Effects of Alcohol*) klausimyną; ir alkoholio vartojimo motyvai buvo nustatyti naudojant DMQ-R (angl. *Drinking Motives Questionnaire – Revised*) klausimyną. Analizės buvo atliktos naudojant regresijas - nustatyti, ar lūkesčiai ir motyvai nuspėja žalingą alkoholio vartojimą ir, ar JAV ir Lietuvos studentai skiriasi šių veiksmų rodikliuose. Rezultatai. Šie tyrimai rodo, kad Lietuvos ir JAV studentai skirtingai apibūdino savo lūkesčius ir motyvus susijusius su alkoholio vartojimu. Tarp Lietuvos studentų pozityvūs lūkesčiai ir jausmų pagerinimo motyvai nuspėja žalingą alkoholio vartojimą. Lūkesčiai susiję su draugiškumu, agresija ir drąsa nuspėja žalingą alkoholio vartojimą tarp JAV studentų. Išvados. Šie tyrimai patvirtina hipotezes, jog yra reikšmingų kultūrinių skirtumų lūkesčiuose ir motyvuose susijusiuose su alkoholio vartojimu tarp Lietuvos ir JAV studentų. Nors abiejose populiacijose tam tikri lūkesčiai ir motyvai gali nuspėti žalingą alkoholio vartojimą, tie lūkesčiai ir motyvai skiriasi šiose dviejose populiacijose.

TIKSLŲ KĖLIMO VAIDMUO NESAUGUMUI IR ELGESIO ADAPTYVUMUI DARBE

MARIJA MISELYTĖ

Vilniaus universitetas

Daugeliu tikslų kėlimo tyrimų yra siekiama išsiaiškinti jų poveikį veiklos ar užduoties atlikimui ir pasitenkinimui darbu (Lee et al., 1991, Locke, Latham, 1990). Šiuose tyrimuose paprastai vertinamas su įgūdžiais susijęs elgesys, bet neskiriama dėmesio į pokyčius orientuotam elgesiui (pavyzdžiui, adaptyvumui ir iniciatyvumui). Taip pat yra tyrimų, kuriais norima nustatyti tikslų kėlimo ir streso pasekmių, tokių kaip somatiniai skundai, nerimas ir nemiga ryšį (Lee et al., 1991), bet nėra skirtų ryšiui su darbe patiriamu nesaugumo jausmu. Šiuo darbu siekta nustatyti tikslų kėlimo vaidmenį nesaugumui ir elgesio adaptyvumui darbe. Kadangi yra prieštaringų duomenų apie nesaugumo darbe ir veiklos atlikimo ryšį (Sverke et al., 2002, Probst et al. 2007), nusprendėme patikrinti nesaugumo darbe ir elgesio adaptyvumo ryšį bei tikslų kėlimo kaip moderatoriaus vaidmenį jam. Tyrime dalyvavo 89 vienos finansinės institucijos darbuotojų. Tiriamieji turėjo užpildyti klausimyną, sudarytą iš trijų klausimynų: „Tikslų kėlimo klausimynas“ (Locke, Latham, 1984), papildytas tikslų sudėtingumo subskale (Lee, Bobko, 1992); „Nesaugumo darbe skalė“ (Ashford, Lee, Bobko, 1989) ir „Individualaus adaptyvumo klausimynas“ (Short 55-item I-ADAPT-M) (Ployhart, Bliese, 2006). Tyrimo rezultatai parodė, kad: tinkamas tikslų kėlimas yra susijęs su adaptyvesniu elgesiu darbinėje veikloje; didžiausią teigiamą poveikį adaptyviam elgesiui darbinėje veikloje darantys tikslų kėlimo komponentai yra organizacinė parama, tikslų aiškumas ir realus atpildas; tikslų kėlimas yra neigiamai susijęs su suvokiamu nesaugumu darbe, bet ši tendencija nėra statistiškai reikšminga; didžiausia teigiamą poveikį suvokiamam nesaugumui darbe turintis tikslų kėlimo komponentas yra tinkamas veiklos vertinimas; tikslų kėlimo komponentai – disfunkcinis efektas ir tikslų konfliktai yra susiję su mažiau adaptyviu elgesiu darbinėje veikloje ir didesniu suvokiamu nesaugumo jausmu; nesaugumo darbe ir adaptyvaus elgesio ryšyje nustatyta reikšmingų sąsajų su atskirais jų komponentais: nesaugumo darbe komponentas – darbinį pokyčių grėsmė yra susijusi mažiau adaptyviu elgesiu sudėtingose situacijose, prastesne darbinio streso įveika ir prastesniu kultūriniu adaptyvumu, su kultūriniu adaptyvumu taip pat neigiamai susijęs ir bejėgiškumas pasipriešinti grėsmėms; tikslų kėlimo kaip moderatoriaus vaidmuo nesaugumo ir adaptyvaus elgesio darbe ryšiui nepasitvirtino.

PSICHOLOGINĖS GEROVĖS IR STRESORIŲ SĄSAJOS

AUŠRA NAUJOKAITĖ, PAULINA ŽELVIENĖ

Vilniaus universitetas

Moksliniai tyrimai rodo, jog psichologinė gerovė yra susijusi su įvairiais psichologiniais ir socialiniais veiksniais: pajamomis, įsidarbinimu, fizine sveikata, pasiekimais mokslo srityje, streso įveika, stresorių patyrimu ir kt. (Shields, 2005; Daraei, 2012). Nepaisant to, jog yra tyrimų, kuriuose nagrinėjamas trauminio patyrimo įprasminimas ir pozityvūs pokyčiai po traumų, tačiau šie pokyčiai nėra tapatūs psichologinei gerovei. Nepaisant augančio susidomėjimo psichologine gerove, tyrimų, kuriuose būtų analizuojamos sąsajos tarp patiriamų gyvenimo stresorių ir psichologinės gerovės, nėra daug. Atlikto tyrimo tikslas įvertinti psichologinės gerovės ir per pastaruosius du metus patirtų stresorių sąsajas. Psichologinės gerovės įvertinimui buvo naudojamas trumpas psichologinės gerovės klausimynas (PG-T), kurį sudarė tyrimo autoriai, remiantis Carl Ryff (1989) teorija. Stresorių įvertinimui – adaptacijos sutrikimų klausimyno stresorių dalis (Maercker et al., 2007/rev. Lietuviška versija, Kazlauskas, Želvienė, 2012). Tyrime dalyvavo 626 tyrimo dalyviai iš įvairių Lietuvos miestų ir miestelių, kurių amžius nuo 18 iki 89 metų. Statistinei analizei naudotas SPSS 20.0.0 programinis paketas. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog asme-

nų, per pastaruosius du metus patyrusių ir nepatyrusių stresinių gyvenimo įvykių, psichologinė gerovė statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($r = 0,016$, $p > 0,05$). Nenustatyta psichologinės gerovės sąsaja su stresorių, patirtų per pastaruosius du metus, kiekiu ($r = -0,033$, $p > 0,05$). Svarbiausi stresiniai įvykiai, kurių patyrimas siejasi su psichologine gerove yra lėtinės ligos ($r = 0,123$, $p = 0,003$), širdies ligos ($r = -0,084$, $p = 0,045$). Apibendrinant, įvertinant stresorių sąsajas su psichologine gerove svarbiau atsižvelgti į konkrečių stresinių gyvenimo įvykių patyrimą, iš kurių reikšmingiausi yra fizinės sveikatos sunkumai ir ligos, o ne į bendrą patirtų stresinių gyvenimo įvykių kiekį. Projektą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (SIN-01/2012).

STUDENTŲ DISTRESO TOLERANCIJOS IR PATIRIAMO AKADEMINIO STRESO SĄSAJOS

IEVA PEČIULIENĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Vidutinis streso lygis yra gana įprastas reiškinys studentų gyvenime (Busari, 2001), tačiau pernelyg didelis stresas gali sietis su padidėjusiu nerimu, depresiškumu (Dyson, 2006), raumenų įtampa (Cheung, 2010), sveikatai žalingu elgesiu bei sumažėjusiu akademiniu pažangumu (Womble, 2010; Busari, 2007). Taigi fiziniai, psichologiniai, elgesio ir akademiniai sunkumai yra streso kaina, kurią „sumoka“ studentai (Brougham, 2009). Psichologiškai jautresniems žmonėms toleruoti gyvenimo sunkumų sukeltą distresą yra sunkiau, negu tiems, kurie turi didesnę distreso toleranciją. Paprastai nustatomos sąsajos tarp prastesnės distreso tolerancijos ir didesnio subjektyviai suvokiamo streso (Simons, 2005; Cohn, 1983), tačiau lieka neaišku kokie streso aspektai (emocinis, elgesinis, fiziologinis, kognityvinis) sukelia didesnę stresą mažos tolerancijos asmenims. Tai ypač aktualu studentų populiacijoje. Metodika. Tyrime dalyvavo 623 VDU studentai, kurių amžius nuo 18 iki 27 metų. Distreso tolerancijos skalė (angl. *Distress Tolerance scale*, Simons, Gaher (2005)). Subjektyviai suvokto streso skalė (angl. *Perceived Stress Scale*, Cohen (1983)). Studentų akademinio streso skalė (angl. *Student Academic Stress Scale*, Busari, (2011)). Rezultatai ir išvados: tiek merginų, tiek vaikinų imtyse tarp visų skalių yra statistiškai reikšmingas ryšys ($p < \alpha (=0,05)$). Tiek merginų, tiek vaikinų imtyse tarp distreso tolerancijos ir akademinio streso lygio yra silpnas statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys ($r = -0,332$, $r = -0,331$); tarp emocinio akademinio streso ir distreso tolerancijos yra silpnas statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys ($r = -0,312$, $r = -0,263$); tarp emocinio akademinio streso ir distreso tolerancijos yra silpnas statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys ($r = -0,255$, $-0,334$); tarp fiziologinio akademinio streso ir distreso tolerancijos merginų imtyje yra vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys ($r = -0,410$), vaikinų imtyje silpnas statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys ($r = -0,201$); tarp kognityvinio akademinio streso ir distreso tolerancijos yra silpnas statistiškai reikšmingas neigiamas ryšys ($r = -0,290$, $r = -0,293$); tarp subjektyviai suvokto streso ir akademinio streso lygio yra vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas teigiamas ryšys ($r = -0,483$, $r = -0,496$). Taigi didėjant distreso tolerancijai tiek merginų, tiek vaikinų grupėse, mažėja akademinio streso lygis bei mažėjant subjektyviai suvoktam stresui mažėja akademinio streso lygis. Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. MIP-111/2012).

LIETUVIŲ ETNOPSICHIATRIJOS TYRIMAI: REZULTATAI IR TAIKYMAS

ROLANDAS PETKEVIČIUS¹, ŽYMANTĖ SAKALAUSKAITĖ², AUGUSTINAS ROTOMSKIS²

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas¹, Vilniaus universitetas²

Lietuvoje profesionalūs etnopsichiatrijos bei platesni etnomedicinos tyrimai ilgą laiką nebuvo vykdomi arba buvo aprašomojo, fragmentinio pobūdžio, jais remiantis sukurta kontraversiškų teorijų. Etnopsichiatrija – vis dar menkai Lietuvoje žinomas terminas. Autoriaus atliekami medicinos ir kognityvinės antropologijos principais paremti psichikos sveikatos ir sutrikimų modelių, tokių sutrikimų prevencijos bei šalinimo strategijų tyrimai teikia naujų duomenų apie tradicinę lietuvių pasaulėjautą, etnopsichologines charakteristikas, archainius, tradicinio paveldo statusą turinčius gydymo būdus. Be akivaizdžios etnopsichiatriinių duomenų taikymo etnofarmakologijoje perspektyvos, būtina pabrėžti ir milžinišką naudą kultūrinės psichiatrijos principais besivadovaujančių psichiatrų, psichologų, socialinių darbuotojų praktikoje. Kultūriniai faktoriai yra svarbūs sprendžiant vieną sudėtingiausių lietuvių visuomenės problemų, siekiant medicinos profesionalų ir visuomenės bendradarbiavimo siekiant psichikos sveikatos gerėjimo mūsų šalyje. Autorius supažindins su savo tyrimų rezultatais, jų taikymo perspektyvomis bei tokių tyrimų tarpdalykinio plėtojimo būtinybe.

TAISYTO ADENBRUKO KOGNITYVINĖS TYRIMO METODIKOS (ACE-R) IR PROTINĖS BŪKLĖS MINI TYRIMO (MMSE) PALYGINAMOJI ANALIZĖ

KAROLINA PETRAŠKAITĖ¹, AUGUSTINAS ROTOMSKIS¹, DAINIUS KUDARAUSKAS¹, MAKSIM BUTIAKOV²,
ANDRIUS ŽIMKUS¹

Vilniaus universitetas¹, Lietuvos edukologijos universitetas²

Sparčiai senstant Vakarų populiacijai, daugėja asmenų, sergančių demencija (Minati et al., 2009). Pirminėje sveikatos apsaugos grandyje reikalingos trumpos, daugiamatės ir lengvai prieinamos atrankinės diagnostikos skalės, kurios tiksliai identifikuotų asmenis, galimai sergančius demencija. Šiuo metu populiariausias kognityvinės patikros testas Lietuvoje yra Mini psichinės būklės tyrimas (MMSE) (Najūtė ir kt., 2009). Tačiau MMSE sukritikuotas dėl to, kad negeba aptikti lengvų pažintinių sutrikimų (Hoops et al., 2009), diagnostinis tikslumas dažnai gali būti nulemiamas ligonio amžiaus, išsilavinimo ir tautybės bei negeba aptikti tam tikrų demencijos formų (Boustani et al., 2003). Adenbruko kognityvinio tyrimo metodika-taisyta (ACE-R) - vienas naujausių testų, kuris apima platų pažinimo funkcijų spektrą gali tapti visuotinai pripažintu atrankiniu testu demencijai (Mioshi et al., 2006). ACE-R buvo sukurta kaip MMSE papildymas, siekiant sudaryti testą, kuris apimtų platesnį spektrą pažintinių procesų ir tiksliau identifikuotų asmenis, galimai sergančius demencija. Dėl aukštesnės vertės nei įprastinis MMSE dabar ACE-R plačiai taikoma klinikiniuose tyrimuose ir praktikoje bei validizuojama daugelyje šalių (Yoshida et al., 2012). Tyrimo tikslas: Palyginti ACE-R ir MMSE diagnostinį naudingumą. Metodai: Tyrime dalyvavo 231 respondentas, visi vyresni nei 50 metų, iš kurių 101 kontrolinės ir 120 klinikinės imties – 12 sergantys lengvu kognityviniu sutrikimu ir 108 sergantys įvairių formų demencijomis (Alzheimerio ligos – 54, kraujagyslinė demencija – 12, Levy kūnelių liga – 14, frontotemporalinė demencija – 8, Parkinsono liga – 8, progresuojantis suprakluerinis paralyžius – 2, Dandy ir Walker liga – 1, mišri demencija – 19). Tiriamą imtį sudarė 159 moterys (68,8 proc.) ir 72 vyrai (31,2 proc.). Tiriamosios imties amžiaus vidurkis 69,4 metai. Visi tiriamieji atliko ACE-R ir užpildė sociodemografinių kintamųjų anketą. Rezultatai: ACE-R pasižymėjo itin aukštu patikimumu ($\alpha = 0,93$). Binominės regresijos modelis rodo, kad tik ACE-R, bet ne MMSE, gali statistiškai patikimai nuspėti, kurie asmenys serga demencija arba lengvu kognityviniu sutrikimu. ROC analizė rodo, kad ACE-R turi gerokai didesnę jautrumą ($AUC = 0,956$) nei MMSE ($AUC = 0,817$) aptikti demenciją. Taip pat ACE-R turi didesnę jautrumą aptikti lengvą kognityvinį sutrikimą ($AUC = 0,95$) nei MMSE ($0,768$). Išvada: ACE-R diagnostinė vertė didesnė nei MMSE.

„JŪSŲ NEO IŠVADA“ PAGEIDAUJAMUMO BEI APIBENDRINTUMO SUVOKIMAS: REKOMENDACIJOS BARNUMO EFEKTO TYRIMAMS

MYKOLAS SIMAS POŠKUS, RITA ŽUKAUSKIENĖ

Mykolo Romerio universitetas

Barnumo efektas (BE) apibrėžiamas kaip asmens tendencija priimti apibendrinto pobūdžio teiginius apie jo asmenybę kaip tikslus, net jei jie tikėtų apibūdinti daugumai žmonių. Nepaisant nusistovėjusio apibrėžimo, nemažai mokslininkų BE tyrimuose pateikia įvairią stimulinę medžiagą: tirama, kaip žmonės vertina teigiamu ar neigiamu tonu parašytus asmenybės aprašymus, nusakančius pageidaujamus ar nepageidaujamus bruožus; kaip stimulinė medžiaga pateikiama ir iš įverčių, priešingų tikram asmenybės profiliui, sudaryti aprašymai. Stebima situacija rodo, jog BE tyrimuose nemažą vaidmenį gali turėti pateikiamos stimulinės medžiagos charakteristikos, todėl tampa svarbu jas suprasti. Šiuo tyrimu buvo siekiama įvertinti dvi „Jūsų NEO išvada“ charakteristikas: įvardijamų bruožų suvoktą socialinį pageidaujamumą bei tinkamumą daugumai žmonių apibūdinti. „Jūsų NEO išvada“ yra vieno lapo blankas, naudojamas teikiant atgalinį ryšį pagal NEO klausimynų rezultatus. Dalį išvados lapo sudaro lentelė, kurioje pateikiami teiginiai, įvardinantys žemą, vidutinį arba aukštą kiekvieno Didžiojo penketo bruožų (neurotiškumo, ekstravertiškumo, atvirumo, sutarumo bei sąmoningumo) išreikštumą. Tyrimo tikslas yra išsiaiškinti, kaip žmonės vertina išvadoje pateikiamus teiginius apie asmenybę. Buvo parengtas dviejų lapų klausimynas, sudarytas iš „Jūsų NEO išvada“ teiginių. Teiginiai buvo performuluojami taip, kad nebūtų nukreipti į juos skaitantį asmenį. Kiekvieniame klausimyno lape pateikiama 15 teiginių, po tris teiginius kiekvienam Didžiojo penketo bruožiui, tačiau skirtingais laipsniais: bruožas išreikštas labai, vidutiniškai arba mažai. Tyrimo dalyviai (MRU, VU ir VGTU studentai, $N = 101$) buvo apklausiami paskaitų metu. Siekiant išsiaiškinti, kurie teiginiai vertinami kaip labiausiai pageidaujami bei dažniausiai pasitaikantys tarp žmonių, buvo pasirinkta atlikti pakartotinių matavimų variacijos analizę (RM ANOVA). Tolesnei analizei taikytas Bonferroni post hoc testas. Analizė atskleidė, jog negalima išskirti, kurie „Jūsų NEO išvada“ teiginiai suvokiami kaip dažniausiai pasitaikantys, ta-

čiau galima išskirti teiginius, kurie suvokiami kaip labiausiai pageidaujami. Sudarant apibendrinto pobūdžio išvadą BE tyrimuose, naudojant „Jūsų NEO išvadą“ teiginius, rekomenduojame naudoti vidutinės bruožo išraiškas įvardijančius teiginius. Socialiai pageidaujamą išvadą rekomenduojame sudaryti iš žemą neurotiškumą bei aukštą ekstravertiškumą, atvirumą, sutarumą bei sąmoningumą įvardijančių teiginių.

PRADINIO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ VYKDOMOSIOS FUNKCIJOS IR MOKYKLINIŲ PASIEKIMŲ RYŠYS

LAURYNĄ RAKICKIENĖ, SIGITĄ GIRDŽIAUSKIENĖ

Vilniaus universitetas

Vykdomoji funkcija (angl. *executive function*) - asmens pažintinių gebėjimų posistemė, padedanti susieti patirtį su veiklos vykdymu bei reguliavimu. Kadangi vykdomoji funkcija siejama su aukštesniojo lygmens kognityvine veikla, jos ryšys su akademiniiais pasiekimais atrodo akivaizdus. Vis dėlto žinių apie pradinio mokyklinio amžiaus vaikų vykdomųjų funkcijų ir akademinių pasiekimų sąsajas trūksta. Tam yra kelios priežastys: 1) mokyklinio amžiaus vaikų vykdomoji funkcija retai tiriama, daugiau dėmesio skiriama mažų vaikų ar suaugusiųjų vykdomiesiems gebėjimams; 2) dažniau tiriamas raidos sutrikimų turinčių, o ne įprastos raidos vaikų vykdomosios funkcijos ir pasiekimų ryšys; 3) dažniausiai vertinamas akademinių pasiekimų testų atlikimas laboratorinėmis sąlygomis, o ne realūs pasiekimai klasėje; 4) tyrimuose paprastai naudojama tik keletas pavienių vykdomosios funkcijos užduočių, kurių validumas abejotinas, todėl negalima daryti nei patikimų išvadų apie vykdomosios funkcijos kaip vieningo konstrukto, nei apie atskirų vykdomųjų gebėjimų ryšį su pasiekimais. Mūsų tyrimo tikslas buvo ištirti įprastos raidos pradinio mokyklinio amžiaus vaikų vykdomųjų gebėjimų ir mokyklinių pasiekimų ryšį. Tyrime dalyvavo 102 aštuonerių metų vaikai, besimokantys antroje pradinės mokyklos klasėje. Vaikų vykdomoji funkcija vertinta specialiai šiam tyrimui sukurtomis užduotimis, dalis kurių buvo skirta kognityvinio atsako slopinimo, dalis – psichinės veiklos perkėlimo ir dalis – darbinės atminties reprezentacijų atnaujinimo gebėjimams nustatyti. Kiti pažintiniai gebėjimai vertinti Wechslerio sutrumpintąja intelekto skale (WASI, Wechsler, 1999) bei D2 dėmesio testu (Brickenkamp, Zillmer, 1998). Vaikai taip pat atliko matematikos, skaitymo ir rašymo užduotis, o informaciją apie realius vaikų pasiekimus pateikė vaikų mokytojai. Vykdomosios funkcijos užduočių bei mokyklinių užduočių patikimumas buvo patvirtintas dalinimo pusiau ir pakartotinio matavimo metodais, vykdomosios funkcijos užduočių validumą įrodė patvirtinančioji faktorių analizė. Nustatyta, kad vykdomieji gebėjimai yra reikšmingas veiksnys prognozuojant pradinio mokyklinio amžiaus vaikų mokyklinius pasiekimus. Taigi daliai vidutinio ar aukštesnio už vidutinį intelekto vaikų gali sunkiau sektis pradinėje mokykloje dėl menkiausiai išsivysčiusios vykdomosios funkcijos.

ĮVYKIO PRISIMINIMŲ TIKSLUMO IR PRISIMINIMŲ PASAKOJIMO KOKYBĖS RYŠYS

TOMAS RAKOVAS

Vilniaus universitetas

Pastaruoju metu daugėja tyrimų, nagrinėjančių įvairių pažintinių faktorių ir atminties procesų ryšį. Pasakojimo kokybės ir prisiminimų tikslumo ryšys kelia daug klausimų nagrinėjant teismo liudininkų parodymų patikimumą ir siekiant nustatyti, ar kokybiški prisiminimų pasakojimai gali žymėti tikslus prisiminimus apie patirtus įvykius. Iki šiol šios srities tyrimuose daugiausia buvo tiriami vaikai, todėl yra svarbu įvertinti šio reiškinio ypatumus, tiriant ir kitas amžiaus grupes. Šiame 2009 m. atliktame bakalauro tyrime buvo nagrinėjama kaip suaugusiųjų pasakojimų kokybė yra susijusi su įvykių prisiminimų tikslumu. Taip pat tiriama, kaip skiriasi įvykio prisiminimų tikslumas taikant du skirtingus apklausos metodus, du tikslumo matavimus bei apklausiant tiriamuosius praėjus skirtingam laikui po tikslinio įvykio. Tyrime dalyvavo 38 jauni suaugusieji, kurie dalyvavo specialiai surengtame tiksliniame įvykyje – suvaidintoje situacijoje. Vėliau – praėjus savaitei ir mėnesiui po jo, visi tiriamieji buvo apklausti apie šį įvykį. Tiriamųjų prisiminimai apie įvykį buvo įvertinti naudojant du skirtingus apklausos metodus – laisvąją ataskaitą, prašant tiriamųjų laisvai papasakoti prisiminimus, ir struktūruotą apklausą, užduodant iš anksto sudarytus klausimus apie įvykį. Šie pasakojimai buvo koduojami vertinant jų apimtį, vientisumą ir sudėtingumą, taip pat nustatant subjektyvų ir objektyvų pateikiamų prisiminimų tikslumą. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad ilgesni suaugusiųjų pasakojimai yra susiję su didesniu pateikiamos informacijos detalumu ir sudėtingesne struktūra. Be to, ilgesni pasakojimai žymi ir didesnę tikslų įvykio prisiminimų kiekį. Tai gali reikšti, jog ilgesni suaugusiųjų pasakojimai iš esmės atspindi didesnę atminties turinį ir gali atlikti mnemoninę funkciją, skatinami prisiminti daugiau. Taip pat nustatyta, kad įvykiai yra tiksliau prisimenami atsakinėjant į klausimus, nei pa-

sakojant apie įvykį laisvai, o atrasti subjektyvaus ir objektyvaus tikslumo matavimų skirtumai yra sietini su strategine pateikiamų prisiminimų kontrole. Didesnis įvykio prisiminimų tikslumas, praėjus mėnesiui nei savaitei po įvykio, yra aiškinamas kartotinių apklausų įtaka.

DEPRESIŠKŲ PAAUGLIŲ MERGINŲ VIDINIŲ REPREZENTACIJŲ IR SUICIDIŠKUMO SĄSAJOS

LINA RASIMAITĖ, RASA BIELIAUSKAITĖ

Vilniaus universitetas

Paauglių depresiškumas – aktuali tema, ypač svarbi Lietuvoje, kur labai aukšti suicidiškumo rodikliai. Darbe nagrinėjamos depresiškų merginų vidinių reprezentacijų sąsajos su suicidiškumu. Siekiama nustatyti, koks ryšys sieja depresijos simptomus ir vidines reprezentacijas, aprašyti depresiškoms merginoms būdingus socialinio supratimo ir objektų ryšių ypatumus, įvertinti, kaip vidinės reprezentacijos siejasi su suicidiškumu. Buvo tiriamos 12-17 metų depresiškos merginos ir lyginamos su tokio paties amžiaus merginomis, neišsakiusiomis emocinių ar elgesio sunkumų. Tyrimo rezultatai gauti analizuojant 30 merginų duomenis: 20 merginų sudarė klinikinę imtį ir 10 – kontrolinę. Depresiškumas buvo matuojamas „Jaunuolio klausimynu“ (YSR). Buvo kontroliuojamas dalyvių verbalinis intelektas. Intelektu vertinimui naudota „Wechslerio trumpoji intelekto skalė“ (WASI). Vidinės reprezentacijos tirtos naudojant projekcinę metodiką – „Teminės apercepcijos testą“ (TAT). TAT pasakojimai analizuoti ir vertinti pagal „Socialinio supratimo ir objektų ryšių skalę – Globalų vertinimo metodą“ (SCORS-G). Suicidiškumas buvo matuojamas „Priežasčių gyventi klausimynu paaugliams“ (RFL-A). Tyrimo duomenimis, didesnis merginų depresiškumas susijęs su prastesnėmis vidinėmis reprezentacijomis. Depresiškų merginų vidinės reprezentacijos skiriasi nuo bendraamžių, nepasižyminčių emociniais ir elgesio sunkumais. Klinikinės imties merginų vidinės reprezentacijos primityvesnės, mažiau diferencijuotos, negatyvesnio emocinio tono, paviršutiniškesnis įsitraukimas į santykius, vertybes, moralines normas, prastesnis socialinio priežastingumo supratimas, žemesnio lygmens agresijos impulsų patyrimas ir valdymas, žemesnė savigarba, mažiau pastovus tapatumo jausmas. Depresiškos merginos pasižymi aukštesne suicidine rizika. Suicidinė rizika tuo aukštesnė, kuo prastesnės vidinių reprezentacijų charakteristikos. Remiantis šio tyrimo rezultatais galima teigti, jog depresiškoms merginoms būdingi specifiški vidinių reprezentacijų sutrikdymai, susiję ir su aukštesne savižudybės rizika. Vienas reikšmingų pagalbos būdų gali būti ilgalaikė psichoterapija, kur patiriant saugų santykį galėtų formuotis brandesnės vidinės struktūros.

TAISYTO ADENBRUKO KOGNITYVINIO TYRIMO METODIKA DEPRESIJOS IR ALZHEIMERIO LIGOS DIFERENCINĖJE DIAGNOSTIKOJE: PILOTINIS TYRIMAS

AUGUSTINAS ROTOMSKIS

Vilniaus universitetas

Diagnozuojant demenciją, depresija yra pagrindinis nekognityvinis sutrikimas, į kurį reikia atsižvelgti, nes klinikinėje praktikoje yra būdinga vyresnio amžiaus ligoniams, sergantiems depresiją, klaidingai diagnozuoti demenciją (Budrys, 2009). Apytikriai 32 procentai senyvo amžiaus pacientų su depresija yra klaidingai diagnozuojami kaip galimai sergantys demencija (Crigger, Forbes, 1997; Marin et al., 2002). Taisyta Adenbruko kognityvinio tyrimo metodika (ACE-R) gali diskriminuoti pažintinius trūkumus sąlygojamus depresijos nuo trūkumų sąlygojamų demencijos (Dudas et al., 2005), nors rezultatai nėra universalūs visose šalyse (Stokholm et al., 2009). Tyrimo tikslas: Nustatyti, ar ACE-R gali diferencijuoti depresiją nuo demencijos lietuviškai kalbančioje populiacijoje. Metodai: Tyrime dalyvavo 96 vyresni nei 50 metų tiriamieji, iš kurių 32 sirgo sunkia depresija, 32 sirgo lengva demencijos forma (15 – Alzheimerio liga, 6 – kraujagysline demencija, 6 – Levy kūnelių liga), 32 neturėjo jokių pažintinių ar emocinių sutrikimų. Visi tiriamieji buvo lietuviškai kalbantys vyresni nei 50 metų asmenys, normalios regos ir klausos (nors daugumai atliekant testą prireikė užsidėti akinius). Siekiant išvengti grupių nevienodumo problemos, demencijos, depresijos ir kontrolinė grupės buvo suvienodintos pagal amžių, išsilavinimą ir lytį. Tyrimo dalyviai atliko ACE-R ir užpildė Yesavage geriatrinę depresijos skalę (GDS). Rezultatai: ACE-R pasižymi aukštu patikimumu ($\alpha = 0,891$). ACE-R jautrumas ir specifiškumas, identifikuojant demenciją, yra labai aukštas (ties ribiniu įverčiu 74 balais gautas jautrumas yra 96,9 proc. ir specifiškumas yra 95,3 proc.). Sunkia depresija sergantys asmenys buvo linkę surinkti statistiškai reikšmingai mažiau ACE-R balų nei pažintiniais ir emociniais sutrikimais nesiskundžiantys asmenys, bet statistiškai reikšmingai daugiau nei demencija sergantys

asmenys. Sunkia depresija sergantys asmenys buvo linkę surinkti mažiau balų atminties ir žodinio sklandumo užduotyse. Išvados: ACE-R galima taikyti depresijos ir demencijos diferencinėje diagnostikoje.

SUAUGUSIŲ ALKOHOLIKŲ VAIKŲ TARPASMENINIO ĮSKAUDINIMO ĮVEIKA: ATLEIDIMO IR ĮVEIKOS STRATEGIJŲ SĄSAJOS

EGLĖ SABAITYTĖ¹, RASA BIELIAUSKAITĖ²

Mykolo Romerio universitetas¹, Vilniaus universitetas²

Visais laikais žmonės siekė puoselėti tarpasmeninius santykius. Artimi žmonės padrašina, skatina tobulėti arba menkina, skaudina. Dažnai patyrus tarpasmeninį įskaudinimą žmonės reaguoja dviem būdais: arba atsitraukia nuo įžeidėjo ir jį ignoruoja, arba keršija. Abu minėti būdai yra destruktivūs, sukeliantys įskaudintiems žmonėms neigiamus išgyvenimus ir griauinantys tarpasmeninius santykius. Trečiasis susidorojimo su patirtu įskaudinimu būdas – atleidimas. Atleidimo tema jau keletą dešimtmečių tyrinėjama psichologijos mokslo kontekste ir susidomėjimas šia tema sparčiai populiarėja. Pažymėtina, kad atleidimas nėra slopinimas. Slopinimas yra glaudžiai susijęs su pykčio ir keršto jausmų ignoravimu, o atleidimas transformuoja jausmus, kuriuos sukelia mintys apie skriaudiką. Mokslininkai teigia, kad atleidimas yra ilgas procesas, kuris keičia elgesį, mintis, jausmus ir tarpasmeninius santykius; sumažina neigiamas emocijas, pagerina psichinę ir fizinę sveikatą ir subjektyvią gerovę. Darbo tikslas – ištirti suaugusių alkoholikų vaikų atleidimo, tarpasmeninio įskaudinimo įvertinimo ir įveikos strategijų lygius ir sąsajas. Tyrime dalyvavo 41 respondentas, iš jų 33 moterys ir 8 vyrai. Atliktas tyrimas atskleidė, kad suaugę alkoholikų vaikai (SAV) dar nebuvo įveikę tarpasmeninio įskaudinimo. Nustatyta, kad susidorodami su įskaudinimu SAV daugiausiai taikė į emocijas orientuotas įveikos strategijas: emocinę išveiką, socialinę emocinę paramą ir priėmimą; mažiausiai SAV naudojo neigimą, humorą, alkoholį ir narkotines medžiagas. Kuo SAV stipriau įskaudinimą susiejo su grėsme ir pradimu – tuo labiau jautė bejėgiškumą, gyvenimo kontrolės netekimą ir tuo labiau vengė savo skriaudikų. Paaiškėjo, jog didėjant SAV socialinei instrumentinei, socialinei emocinei paramai ir pozityviam perinterpretavimui, t.y., kai SAV bendravo su žmonėmis siekdami surasti efektyvesnius susidorojimo būdus, kalbėjo apie savo jausmus bei pozityviai įprasmino savo patyrimą – mažėjo bejėgiškumas, didėjo saugumas, gebėjimas kontroliuoti savo gyvenimą, supratimas apie patirtą įskaudinimą bei skriaudiko elgesio priežastis. Tyrimas taip pat atskleidė, kad SAV naudojo religinę įveiką atleidimo proceso pradžioje, o vėliau ši įveika silpnėjo ir SAV pradėjo naudoti kitas įveikos strategijas, t.y. kai SAV suvokė įskaudinimo poveikį sau ir tarpasmeniniams santykiams – jie siekė Dievo pagalbos; atgaunant minčių, jausmų ir elgesio kontrolę – Dievo pagalbos nebesiekė.

ELEKTRONINIŲ IR TRADICINIŲ PATYČIŲ PATIRTIS PAAUGLYSTĖJE: SĄSAJOS SU SAVĖS VERTINIMU

RAIMONDA SADAUSKAITĖ, ROMA ŠIMULIONIENĖ

Klaipėdos universitetas

Elektroninėms patyčioms šiuo metu yra skiriama daug dėmesio ir tyrimų. Elektroninės patyčios – tai patyčių forma, kai elektroninėje erdvėje, naudojant tokias technologijas, kaip elektroninis paštas, pokalbių kambariai, elektroninės svetainės, yra erzinama, persekiojama, grasinama ar įžeidinėjama. Elektroninės patyčios taip pat apima bet kokią psichologinio smurto formą naudojant mobiliuosius telefonus. Elektroninių patyčių reiškinys plinta visame pasaulyje. Kiekvienais metais daugėja atvejų, kai jauni žmonės patiria šio tipo patyčias. Tradicinės ir elektroninės patyčios panašiai veikia aukas. Egzistuoja ryšys tarp dalyvavimo patyčiose ir sveikatos bei psichologinių problemų. Paaugliai, patyrę patyčias, yra dažniau linkę į depresiją ir vienatvę. Juos kamuoja nerimas. Paaugliai, patyrę patyčias, dažnai skundžiasi galvos skausmu, galvoja apie savižudybę bei bijo eiti į mokyklą. Tai savo ruožtu apsunkina integravimąsi mokykloje bei kokybišką mokymąsi. Literatūroje vyrauja nuomonė, kad patyčių aukos dažniausiai pasižymi žemu savęs vertinimu. Tuo tarpu nėra vieningos nuomonės apie skriaudėjų savęs vertinimą. Tyrimu buvo siekiama įvertinti 5 – 7 klasių mokinių elektroninių ir tradicinių patyčių patirtį bei jos sąsajas su savęs vertinimu. Tyrimas atliktas dviejose Klaipėdos mokyklose. Tyrime dalyvavo 153 mokiniai (64 penktokai, 52 šeštokai ir 37 septintokai). Jame dalyvavo 81 vaikinai ir 72 merginos nuo 11 iki 14 metų ($M = 12,16$ m., $SD = 0,921$ m.). Tyrime naudotas Klaipėdos universiteto psichologijos katedros dėstytojų parengtas patyčių klausimynas ir M. Rosenberg Savęs vertinimo skalė. Tyrimas atskleidė, kad elektroninių patyčių aukomis per pastaruosius kelis mėnesius buvo 38,6 proc., skriaudėjais – 28,1 proc. tiriamųjų. Tradicinės patyčias teigė patyrę 71,3 proc. mokinių. Skriaudėjais tradicinėse patyčiose buvo 52,9 proc. tiriamųjų. Nustatyta, kad kuo dažniau paaugliai

patiria tiek elektronines ($r_s = -0,265$; $p = 0,001$), tiek tradicinės patyčias ($r_s = -0,288$; $p = 0$), tuo jų savivertė žemesnė. Taip pat atskleista, kad kuo dažniau paaugliai būna skriaudėjai tradicinėse patyčiose, tuo jų savęs vertinimas yra žemesnis ($r_s = -0,288$; $p = 0$). Nustatyta, kad tie, kurie iš viso nedalyvavo nei tradicinėse, nei elektroninėse patyčiose, pasižymi aukštesniu savęs vertinimu nei tie, kurie per pastaruosius kelis mėnesius dalyvavo bent vienos rūšies patyčiose ($d = 0,72$; $p = 0,001$).

LIETUVOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ TAIKOMŲ KLINIKINIO ĮVERTINIMO PRIEMONIŲ ANALIZĖ: TAIKOMO DAŽNUMAS, SUVOKIAMAS REIKALINGUMAS PRAKTIKAI IR SUVOKIAMAS EFEKTYVUMAS

PAULIUS SIMANAVIČIUS, AUGUSTINAS ROTOMSKIS, KAROLINA PETRAŠKAITĖ

Vilniaus Universitetas

Sveikatos specialistai kaip pagrindinę klinikinio psichologinio vertinimo problemą įvardina tinkamų metodikų trūkumą (Grigutytė, 2011). Dauguma klinikinėje praktikoje taikomų testų neatitinka visų „idealaus“ testo savybių ir negali būti rekomenduojami kaip tinkami instrumentai klinicinei praktikai (Gailiūnaitė, 2011). Stokojama tyrimų, kaip sprendžiama tinkamų metodikų trūkumas praktikoje, kokios metodikos yra dažniausiai taikomos, kaip suvokiamas jų efektyvumas, kokios metodikos yra reikalingiausios medicinos psichologo praktikai. Tyrimo tikslas: Išsiaiškinti klinikinio psichologinio įvertinimo metodų problematiką Lietuvoje. Metodai: Apklausoje dalyvavo 71 medicinos psichologai iš 47 psichikos sveikatos priežiūros įstaigų (psichikos sveikatos centrų ir psichiatriinių ligoninių). Apklausos metu buvo prašoma įvardinti, kokias klinikinio psichologinio įvertinimo metodus jie taiko. Įvardintą testą buvo prašoma šešių balų skalėje įvertinti, kaip dažnai yra taikomas tas testas praktikoje, kaip suvokiamas jo efektyvumas, kiek jis reikalingas praktikai. Taip pat buvo užduodamas atviras klausimas, kurias metodikas reikėtų pirmiausiai standartizuoti ir adaptuoti. Rezultatai: Šiuo metu klinikinėje praktikoje yra taikomi 61 įvairūs testai. Iš jų dažniausiai taikomi WAIS-III, WISC-III, MMPI (MMPI-II), „4-1“ ir HTP. Kaip efektyviausi vertinimo instrumentai vertinami WAIS-III, WISC-III, „4-1“, piktogramos ir Šultės lentelės. Kaip labai efektyvų testą WAIS-III įvardino 49 proc. respondentų, WISC-III – 41 proc., „4-1“ – 38 proc., piktogramos – 24 proc., Šultės lentelės – 23 proc. Kaip reikalingiausi praktikai testai įvardinami WAIS-III, MMSE, MMPI (MMPI-II), Becko depresijos skalė, HAD. Tiriamieji įvardino, kad svarbiausia adaptuoti, standartizuoti ar revizuoti „4-1“ metodiką (41 proc. tiriamųjų), Bender-Geštalt testą (30 proc.), Krepelino lenteles (24 proc.), Šultės lenteles (24 proc.) ir Burdono korektūros lentelę (21 proc.). Išvada: Intelektui, pažintiniam procesam ir emocinei sferai vertinti skirti testai yra dažniausiai taikomi praktikoje, suvokiami kaip reikalingiausi praktikai. intelekto ir neuropsichologiniai testai yra vertinami kaip efektyviausi vertinimo instrumentai. Dažniausiai buvo siūloma adaptuoti arba standartizuoti neuropsichologinius testus.

SPECIALIZUOTOS PSICHOTRAUMATOLOGINĖS PAGALBOS GALIMYBĖS NAUDOJANT INFORMACINĖS TECHNOLOGIJAS

AURELIJA SLAVINSKAITĖ, PAULINA ŽELVIENĖ

Vilniaus universitetas

Pagalba pasitelkiant informacines technologijas jau antrą dešimtmetį domisi tiek mokslininkai, tiek psichikos sveikatos specialistai praktikai. Tokia pagalba yra labiau prieinama, mažina stigmą, drovumą, taip pat skatina saviraišką bei savirefleksiją. Vis didėjanti tyrimų gausa rodo, jog technologijų inovacijos yra patrauklios bei naudingos ir psichotraumatologijoje. Kai kurių tyrimų, metaanalizių duomenimis, internetinė pagalba su trauma susijusių simptomų gydymo atvejais tradicinei psichoterapijai nenusileidžia nei efektyvumu, nei veiksmingumu, nei bendrais efekto dydžiais. Anot Paul (2012), yra keli tyrimai, paremiantys didesnę tiesioginę psichologinės pagalbos naudingumą, tačiau atskiri telekomunikacinėmis technologijomis paremti pagalbos būdai vis tik yra vertingi, kadangi reikšmingai sumažina psichologinį distressą. Taigi, galima daryti išvadą, kad pagalba internetu yra daug žadanti, tačiau vis dar reikia didesnio empirinio pagrindo, tyrimų, kurie pagrįstų šios perspektyvios pagalbos efektyvumą bei veiksmingumą traumų psichologijoje. Šio darbo tikslas – taikant specializuotą psichotraumatologinę internetinę pagalbą (PIPP) išanalizuoti potrauminio streso simptomų dinamiką. Metodika. PIPP terapiją baigė 8 tyrimo dalyviai. Tai buvo moterys nuo 20 iki 61 m. ($M = 36$ m.), patyrusios įvairius trauminius įvykius (tokius, kaip fizinė, seksualinė ir psichologinė prievarta, artimųjų mirtys, užpuolimai). Registracija ir vertinimai buvo atliekami automatiškai PIPP sistemoje (www.psichotraumatologija.fsf.vu.lt tinklalapyje). Norint įvertinti dalyvių PTSS simptomų dinamiką intervencijos metu, buvo naudojama 4 balų Revizuota įvykio poveikio

skalė (IES-R) (angl. *Impact of Event Scale – Revised*), pateikiama prieš kiekvieną sesiją. Taikyta intervencija – Psichotraumatologijos internetinės pagalbos programa (PIPP) (Kazlauskas et al., 2013). Ją sudaro aštuonios sesijos, suskirstytos į penkis etapus: 1) psichoedukacijos, 2) sąlyčio su trauma, 3) traumos jausmų ir minčių, 4) traumos įprasminimo ir integracijos bei 5) atsisveikinimo. Rezultatai. Pradiniais tyrimo duomenimis, stebimas po-trauminio streso simptomų (vengimo, invazijos, padidėjusio jautrumo ir bendro distreso) išreikštumo mažėjimas. Prieš pradedant terapiją potrauminio streso lygis vidutiniškai siekė 2,84. Po aštuonių PIPP sesijų šis įvertis buvo 1,79 ir rodė ženklų potrauminio streso sumažėjimą. Tyrimą finansavo Lietuvos mokslo taryba (No. MIP-011/2012).

NUO ALKOHOLIO PRIKLAUSOMŲ ASMENŲ LŪKESČIŲ ALKOHOLIO VARTOJIMO ATŽVILGIU IŠREIKŠTUMO YPATUMAI

JUSTINA SLAVINSKIENĖ, KRISTINA ŽARDECKAITĖ-MATULAITIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Darbo tikslas – atskleisti priklausomų nuo alkoholio asmenų lūkesčių alkoholio vartojimo atžvilgiu ypatumus, atsižvelgiant į jų sociodemografines charakteristikas. Darbe keliamos hipotezės: 1. Priklausomi nuo alkoholio vyrai turi labiau išreikštus visų tipų lūkesčius nei priklausomos nuo alkoholio moterys. 2. Jaunesnio amžiaus ir žemesnį išsilavinimą turintys nuo alkoholio priklausomi asmenys turi labiau išreikštus teigiamus ir su kognityviniais – motoriniais pokyčiais susijusius lūkesčius nei vyresnio amžiaus ir aukštesnį išsilavinimą turintys priklausomi nuo alkoholio asmenys. 3. Priklausomiems nuo alkoholio asmenys, turintys trumpesnę alkoholio vartojimo stažą, turi labiau išreikštus teigiamus ir su kognityviniais-motoriniais pokyčiais susijusius lūkesčius nei asmenys, turintys didesnę alkoholio vartojimo stažą. Tiriamieji: Tyrime dalyvavo 101 vyras ir 42 moterys, besigydantys Kauno apskrities priklausomybės ligų centre. Tyrime naudotos metodikos: lūkesčiai alkoholio vartojimo atžvilgiu įvertinti naudojant lūkesčių alkoholio vartojimo atžvilgiu klausimyną (angl. *Alcohol Expectancy Questionnaire*) (15). Cronbach α svyravo nuo 0,67 iki 0,83. Priklausomybė nuo alkoholio įvertinta naudojant AUDIT testą (angl. *Alcohol Use Disorder Identification*) (3). Cronbach α – 0,84. Išvados: 1. Priklausomos nuo alkoholio moterys, o ne vyrai turi labiau išreikštus neigiamus lūkesčius. Vyrų ir moterų teigiamų ir su kognityviniais-motoriniais pokyčiais susijusių lūkesčių išreikštumas nesiskiria. 2. Lūkesčių išreikštumas nesiskiria skirtingose amžiaus ir išsilavinimo grupėse. 3. Priklausomos nuo alkoholio moterys turinčios didesnę alkoholio vartojimo stažą turi labiau išreikštus neigiamus lūkesčius nei mažesnę alkoholio vartojimo stažą turinčios moterys.

AR PSICHOLOGAI PASITENKINĘ DARBU? PSICHOLOGŲ PASITENKINIMO DARBU SĄSAJOS SU JŲ PASITENKINIMU GYVENIMU, ASMENYBĖS BRUOŽAIS IR KAI KURIAIS SOCIODEMOGRAFINIAIS VEIKSNIAIS

AKVILĖ STEPONAVIČIŪTĖ, REDA GEDUTIENĖ

Klaipėdos universitetas

Pasitenkinimas darbu yra viena labiausiai tyrinėjamų organizacinės psichologijos sričių (Bukšnytė, Švobaitė, 2009). Pasitenkinimą darbu kiekvienas supranta skirtingai – vienam tai materialus atlygis už atliktą darbą, kitam – geri santykiai su bendradarbiais, geros darbo sąlygos, karjeros plėtros galimybės (O’Leary et al., 2008). Nors psichologų pasitenkinimo darbu problema daugiausia nagrinėjama kitų šalių autorių darbuose (Proctor, Steadman, 2003; VanVoorhis, Levinson, 2006; Worrell et al., 2006; Senter et al. 2010; Rupert et al., 2012), tačiau ir Lietuvoje atliekami tyrimai, kuriuose nagrinėjami psichologų pasitenkinimo darbu klausimai (Mackonienė, Norvilė, 2012; Vainauskienė ir kt. 2012; Bukšnytė-Marmienė, Joffe, 2013). Šio pranešimo tikslas – pristatyti ir aptarti tyrimo apie psichologų pasitenkinimą darbu ir jį prognozuojančius veiksnius rezultatus. Šiame tyrime dalyvavo 107 psichologai (104 moterys, 3 vyrai), dirbantys įvairiose skirtingų Lietuvos miestų institucijose. Tyrime dalyvavusių psichologų amžiaus vidurkis – $37,5 \pm 9,85$. Psichologų darbo stažo vidurkis – $7,62 \pm 7,07$. Psichologų pasitenkinimui darbu nustatyti buvo naudotas Pasitenkinimo darbu klausimynas (angl. *Job Satisfaction Survey* (JSS), Spector, 1994), pasitenkinimui gyvenimu įvertinti naudota Pasitenkinimo gyvenimu skalė (angl. *Satisfaction With Life Scale*, Pavot, Diener, 1993), psichologų asmenybės bruožams – lietuviškas NEO-FFI variantas (angl. *NEO Five-Factor Inventory*, McCrae, Costa, 1992). Tyrimo rezultatai parodė, kad 78 proc. tyrime dalyvavusių psichologų patenkinti savo darbu. Labiausiai dirbantys psichologai buvo patenkinti darbo klimatu, darbo sąlygomis, bendravimu darbe ir savo tiesioginiu vadovu. Regresinė analizė parodė, jog dirbančių psichologų pasitenkinimą darbu statistiškai reikšmingai prognozuoja du kintamieji – pasitenkinimas gyvenimu ir neurotiškumas, t.y. didė-

jant pasitenkinimui gyvenimu, didėja ir pasitenkinimas darbu, ir atvirkščiai, didėjant neurotiškumui, pasitenkinimas darbu mažėja.

SĄSAJOS TARP STUDENTŲ ŠALIŠKUMO VIRŠSVORIO TURINČIŲ ASMENŲ ATŽVILGIU IR JŲ TARPTAUTINĖS STUDIJŲ PATIRTIES

GIEDRĖ STUOPELYTĖ, SAULĖ RAIŽIENĖ

Mykolo Romerio universitetas

Yra žinoma, jog šališkumui viršsvorio turinčių asmenų atžvilgiu įtakos gali turėti skirtingų sąvokų naudojimas („viršsvorio turintys“ asmenys vertinami palankiau negu „stori“) (Bronchu, Esses, 2011). Taip pat yra žinoma, jog gyvenimas kitoje kultūrinėje aplinkoje turi įtakos asmens tolerancijos didėjimui bei susilaikymui nuo išankstinės nuomonės apie tam tikras socialines grupes (Williams, 2009). Tačiau, ar šališkumas viršsvorio turinčių asmenų atžvilgiu vienodai pasireiškia studentų be tarptautinės studijų patirties ir su tokia patirtimi imtyse, vartojant skirtingas apibūdinančias sąvokas, nėra žinoma. Taigi, šio darbo tikslas ir yra nustatyti, kaip studentų šališkumas viršsvorio turinčių asmenų atžvilgiu susijęs su skirtingų sąvokų („storas“ ir „turintis viršsvorio“) vartojimu bei studentų tarptautine studijų patirtimi. Tyrime dalyvavo Mykolo Romerio universiteto studentai (N = 174). Dalis studentų (N = 83) buvo vieną arba du semestrus išvykę studijuoti į užsienį pagal „Erasmus“ mainų programą, kita dalis studentų (N = 91) – studijavę tik Lietuvoje. Darbe naudotos dvi metodikos: pirmoji – figūrų siluetai (angl. *Figure silhouettes*) (Stunkard et al. 1983), skirta nustatyti, kaip žmonės suvokia viršsvorio turinčių asmenų kūno dydį, antroji - neigiamo požiūrio į viršsvorio turinčius asmenis klausimynas (angl. *Antifat Attitudes Questionnaire* (AFA)) (Crandall, 1994). Tyrimo rezultatai atskleidė, jog studentų be tarptautinės studijų patirties ir studentų su tarptautine studijų patirtimi kūno dydžio suvokimas, naudojant sąvokas „turintis viršsvorio“ ir „storas“ skiriasi tik vertinant „storos“ moters kūno dydį. Studentų su tarptautine studijų patirtimi ir be jos šališkumas viršsvorio turinčių asmenų socialinės grupės atžvilgiu nesiskiria tiek vartojant sąvoką „turintis viršsvorio“, tiek sąvoką „storas“.

ASMENS INICIATYVUMO SĄSAJOS SU KARJEROS SĖKMINGUMU

KATRĖ ŠIMKEVIČIŪTĖ, LORETA BUKŠNYTĖ-MARMIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Požiūris į darbą bei karjerą pastaraisiais dešimtmečiais yra smarkiai pasikeitęs, darbuotojai siekia aktualizuoti save ir siekti karjeros nebūtinai tai suprantant kaip paaukštinimą pareigose ar didesnę atlyginimą. Vis dažniau karjera yra suprantama kaip paties darbuotojo savo veiklos vertinimas remiantis, bet kuriuo aspektu, kuris yra svarbus būtent jam (Maurer, Chapman, 2013; Mulhall, 2011). Pasikeitęs požiūris skatina tyrinėjimus apie tai kas padeda pasiekti sėkmingos karjeros. Mokslininkų dažnai minimas veiksnys yra asmens iniciatyvumas, kuris, anot tyrimų, yra susijęs tiek su objektyviu karjeros sėkmingumu, tiek su subjektyviai suvokiamu karjeros sėkmingumu (Rasdi, Garavan, Isail, 2011; Convergence et al, 2012). Nors karjeros srities tyrimų atliekama tikrai nemažai, kaip teigia A. Vos, I. Clippeleer ir T. Dewilde (2009), vis dar per mažai atliekama tyrimų nukreiptų ne tik į karjerą besiruošiančius pradėti studentus, bet į jau dirbančius darbuotojus. Taigi šio tyrimo tikslas buvo nustatyti asmens iniciatyvumo sąsajas su subjektyviai suvokiamu ir objektyviu karjeros sėkmingumu. Tyrime dalyvavo 59 tiriamieji, skirtingų organizacijų darbuotojai, iš kurių 46 moterys (78 proc.) ir 13 vyrų (22 proc.). Respondentų amžius svyravo nuo 20 iki 62 metų (M = 29 m.). 12 respondentų teigė, kad užima darbininko poziciją, 32 – specialisto, 11 – vadovo poziciją, 4 tiriamieji nenurodė užimamų pareigų. Siekiant iširti subjektyviai suvokiamą karjeros sėkmingumą buvo naudoti du klausimynai – pasitenkinimo karjera klausimynas (Greenhaus, Parasuraman, Wormley, 1990) ir pasitenkinimo darbu klausimynas (Judge et al, 1995). Asmens iniciatyvumui tirti buvo naudojama S. T. Bateman, J. M. Crant (1993) sukurta skalė. O siekiant išsiaiškinti objektyvų karjeros sėkmingumą respondentų buvo prašoma atsakyti į klausimą apie jų gaunamą atlyginimą. Visų klausimynų autoriai davė leidimą naudoti skales moksliniais tikslais. Remiantis gautais tyrimo rezultatais galima teigti, kad yra stebima tendencija, jog asmens iniciatyvumas yra teigiamai susijęs su pasitenkinimu karjera. Nors ryšio tarp asmens iniciatyvumo ir pasitenkinimo darbu nerasta. Tuo tarpu pasitenkinimas karjera ir pasitenkinimas darbu reikšmingai susiję. Analizuojant objektyvų karjeros sėkmingumą nebuvo rastas ryšys tarp gaunamo atlyginimo ir pasitenkinimo karjera, tačiau didesnes pajamas gaunantys asmenys jaučia didesnę pasitenkinimą darbu. Be to skirtingas pajamas gaunančių asmenų grupėse iniciatyvumas reikšmingai nesiskyrė.

STUDENTŲ ADAPTYVAUS IR NEADAPTYVAUS PERFEKCIONIZMO IR EGZAMINŲ NERIMO SĄSAJOS

ANDRIUS ŠMITAS, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Perfekcionizmas – vienas iš asmenybės bruožų, kuriam būdingi aukšti asmeniniai standartai ir savikritiškumas (Frost et al., 1990). Kaip daugiadimensinis konstruktas perfekcionizmas gali būti skirstomas į adaptyvų ir neadaptyvų perfekcionizmą. Adaptyvūs perfekcionistai kelia sau aukštus, bet pasiekiamus tikslus ir juos pasiekę sugeba tuo džiaugtis. Neadaptyvūs perfekcionistai sau kelia nerealistiška aukštus tikslus, tų tikslų siekia visur ir visada ir būna nepatenkinti savo darbo rezultatais (Hamachek, 1978). Tyrimuose nustatoma, kad neadaptyvus perfekcionizmas yra susijęs su žemesne saviverte, aukštesniu distreso ar egzaminų nerimo lygiu (Eum, Rice, 2011). Adaptyvaus perfekcionizmo sąsajos su įvairiais psichologinės įtampos aspektais nėra tokios vienareikšmiškos. Manoma, kad adaptyvus perfekcionizmas siejasi su žemesniu distreso lygiu (Aldea, Rice, 2006). Kita vertus teigiama, kad aukštos įtampos situacijose adaptyvių perfekcionistų elgesyje atsiranda neadaptyvaus perfekcionizmo apraiškų ir tuo pačiu jų išgyvenamo distreso lygis didėja (Dunn et al, 2006). Tyrimo tikslas. Nustatyti sąsajas tarp studentų perfekcionizmo ir egzaminų nerimo. Tyrimo dizainas. Tyrime dalyvavo 85 Vytauto Didžiojo universiteto studentai iš kurių 75 (88,2 proc.) buvo moterys ir 10 (11,8 proc.) vyrų. Respondentų amžiaus vidurkis – 20,2. Tyrimui atlikti buvo sukurta anketa iš šių skalių: Spielberger'io egzaminų nerimo skalė (Spielberger, 1980) ir Frost daugiadimensinio perfekcionizmo skalės (FMPS, Frost et al., 1990), vertinančios adaptyvų ir neadaptyvų perfekcionizmą. Respondentai pildė klausimyną paskaitų metu, antrą-trečią pavasario semestro savaitę. Rezultatai atskleidė, kad tiek studentai, kurių adaptyvaus perfekcionizmo lygis buvo labiau išreikštas, tiek studentai, kurių neadaptyvaus perfekcionizmo lygis buvo labiau išreikštas, pasižymi aukštesniu egzaminų nerimo lygiu nei studentai, kurių adaptyvaus ar neadaptyvaus perfekcionizmo lygis buvo išreikštas mažiau. Adaptyvių perfekcionistų patiriamą didesnę egzaminų nerimą būtų galima paaiškinti jų aukštais standartais darbo atlikimui bei pasiekimo motyvacija, ir dėl to egzaminas šiems asmenims yra reikšmingesnis ir sukeliantis daugiau nerimo įvykis, nei mažesnio perfekcionizmo asmenų. Ribotumai. Tyrime dalyvavo mažai vyrų.

EPISTEMINĖ MOTYVACIJA KAIP SOCIALINIŲ PRIETARŲ PREDIKTORIUS: KOGNITYVINIO UŽBAIGTUMO POREIKIO IR AMBIVALENTIŠKO SEKSIZMO SĄSAJOS. ŽVALGOMASIS TYRIMAS

EDVINAS ŠVEDAS, RASA ERENTAITĖ

Mykolo Romerio universitetas

Darbo tikslas - tirti episteminių motyvacinių veiksnių sąsajas su seksistiniais prietarais bei nustatyti lyties moderacinį vaidmenį. Individualius žinojimo formavimo skirtumus aprašantis kognityvinio užbaigtumo poreikis (KUP, Webster, Kruglanski, 1994) mokslinėje literatūroje identifikuojamas kaip įvairių socialinių prietarų prediktorius. Aukštais KUP įverčiais pasižymintys individai teikia pirmenybę struktūruotai informacijai, nuspėjamiems įvykiams, yra linkę greitai priimti sprendimus, patiria diskomfortą susidūrę su dviprasmybėmis, vengia abejoti turimu žinojimu. Tai skatina savo socialinėje aplinkoje ieškoti greitų ir konkrečių atsakymų į kylančius klausimus, kurie dažnai yra randami įvairių stereotipų, socialinių prietarų pavidalu (Roets, Van Hiel, 2011). KUP yra siejamas ir su ambivalentišku seksizmu (Roets et al., 2012), aprašančiu moterų atžvilgiu taikomas priešingo valentinumo (priešiškas ir geranoriškas) seksistines nuostatas (Glick, Fiske, 1996). Tyrimo metu tikrintos hipotezės, kad KUP, atsižvelgiant į lytį, yra reikšmingas seksizmo prediktorius, kad KUP įverčiai yra skirtingi ambivalentiško ir univalentiško seksizmo raiškos grupėse, taip pat - kad lytis yra reikšmingas šių ryšių moderatorius. Tirta heterogeniška internete rinkta imtis: 108 moterys ir 79 vyrai, 18 - 68 metų amžiaus ($M = 26,73$, $SD = 8,53$). Tiriamieji pildė Kognityvinio užbaigtumo poreikio (Roets, Van Hiel, 2011) ir Ambivalentiško seksizmo klausimynus (Glick, Fiske, 1996). Cronbach'o α : 0,85 - 0,88. Hierarchinės regresijos analizių rezultatai parodė, jog lytis yra svarbi tik priešiško seksizmo prognozei ($F(1, 185) = 32,6$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,15$), tuo tarpu KUP papildomai paaiškino reikšmingą dalį priešiško ($\Delta F(1, 184) = 45,61$, $p < 0,001$, $\Delta R^2 = 0,17$) ir geranoriško seksizmo ($\Delta F(1, 184) = 44,41$, $p < 0,001$, $\Delta R^2 = 0,19$) sklaidos. Lytis moderavo tik KUP ir geranoriško seksizmo ryšį ($\Delta F(1, 183) = 7,76$, $p < 0,01$, $\Delta R^2 = 0,03$): moterų grupėje ryšiai buvo stipresni. Dirbtinai grupuojant sudarytas 3 (seksizmo raiškos grupė) $\times$ 2 (lytis) ANOVA modelis ($N = 133$) reikšmingos prediktorių sąveikos nerodė, tačiau atskiri efektai buvo reikšmingi: KUP buvo aukštesnis ambivalentiško seksizmo raiškos grupėje nei univalentiško priešiško ir

geranoriško seksizmo raiškos grupėse ($\Delta M = 10,06$ ir $9,36$, $F(2, 129) = 5,39$, $p < 0,01$, $\eta^2 = 0,08$), taip pat moterų KUP buvo aukštesnis nei vyrų ($\Delta M = 10,92$, $F(1,129) = 13,54$, $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,09$). Pranešime aptariami galimi rastų ryšių paaiškinimai.

NAUDOJIMOSI INTERNETINIAIS SOCIALINIAIS TINKLAIS YPATUMŲ IR KERTINIO SAVĖS VERTINIMO SĄSAJOS

INGRIDA TARASEVIČ, RIMANTAS VOSYLIS

Mykolo Romerio universitetas

Internetiniai socialiniai tinklai (IST) yra internetiniai tinklalapiai, kuriuose užsiregistravę žmonės gali save pristatyti, išreikšti, susisiekti su atstovais iš savo asmeninės socialinės aplinkos, bei kurti ir palaikyti naujus ryšius. Pasauliniu mastu „Facebook“ yra populiariausias IST, turintis daugiau kaip vieną milijardą vartotojų. Didžiausią amžiaus grupę tarp „Facebook“ vartotojų sudaro 18-24 metų asmenys. Šie duomenys parodo naudojimosi IST tyrinėjimo besiformuojančio suaugusiojo amžiaus tarpsnyje aktualumą, dėl galimos IST reikšmės psichologiniam vystymuisi šiame amžiuje. Probleminiu internetu naudojimosi yra vadinamas negebėjimas kontroliuoti naudojimosi internetu, kartu išgyvenant distresą ir sunkumus kasdieniniame gyvenime. Šiuo metu yra aišku, kad naudojimas internetiniais socialiniais tinklais yra siejamas su tokiais psichologiniais veiksniais ir bruožais, kaip neurotizmas, savęs vertinimas, savi-veiksmingumas, kontrolės lokusas, subjektyvi gerovė ir kt. Kertinis savęs vertinimas (KSV) yra fundamentalios nuostatos apie savo vertę, efektyvumą ir galimybes. Šį konstrukta sudaro keturi rodikliai – savęs vertinimas, savi-veiksmingumas, kontrolės lokusas ir neurotizmas, per kuriuos KSV konstruktas pasireiškia. Dėl šios priežasties, galima daryti prielaidą, jog KSV taip pat bus susijęs su probleminiu naudojimosi IST, t.y. žemi KSV bus susiję su problematišku naudojimosi IST. Pristatomo darbo tikslas buvo – ištirti ir analizuoti ryšius tarp KSV ir naudojimosi IST. Tyrimo hipotezė – kertinis savęs vertinimas yra neigiamai susijęs su naudojimosi internetiniais socialiniais tinklais ypatumais. Tyrime dalyvavo 168 dalyviai (97 mot., 71 vyr.), kurių amžius - 18-30 m. Siekiant surasti sąsajas tarp naudojimosi IST ir KSV, tyrime naudotos skalės matuojančios: probleminį naudojimąsi „Facebook“ socialiniu tinklu, naudojimosi „Facebook“ socialiniu tinklu intensyvumą, reikšmingumą, teikiamą internetiniams socialiniams tinklams, bei kertinį savęs vertinimą. Tyrimo rezultatai patvirtino hipotezę apie neigiamą ryšį tarp kertinio savęs vertinimo ir naudojimosi IST. Žemu kertiniu savęs vertinimu pasižymintys asmenys naudodamiesi „Facebook“ IST surinko didesnius Bergeno priklausomybės nuo „Facebook“ skalės įverčius, nei asmenys, pasižymintys aukštu KSV. Taip pat paaiškėjo, jog kuo didesnę reikšmę asmuo skiria „Facebook“ IST, tuo jis yra labiau emocionaliai įsitraukęs ir rutiniškai naudoja šiuo IST.

PERFEKCIONIZMO IR SUTRIKUSIO VALGYMO ELGESIO SĄSAJOS DVIGUBO KELIO MODELIO KONTEKSTE

EGLĖ URVELYTĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Valgymo sutrikimai yra viena iš labiausiai tarp paauglių merginų paplitusių lėtinių ligų (Rosen, 2003). Remiantis dvigubo kelio modeliu, spaudimas būti lieknai, liekno kūno internalizacija, nepasitenkinimas kūnu, neigiamas emociingumas bei dietos laikymasis yra reikšmingai susiję su sutrikusiu valgymo elgesiu (Stice, 1994). Perfekcionizmas taip pat yra vienas iš labiausiai įrodytų asmenybinių sutrikusio valgymo elgesio rizikos veiksnių (Macedo et al., 2007). Galima manyti, kad dvigubo kelio modelio papildymas perfekcionizmo kintamuoju, padidintų sutrikusio valgymo elgesio paaiškinamumą. Vienoje Kauno gimnazijoje apklaustos 132 mokinės, kurių amžius nuo 15 iki 17 metų. Nepasitenkinimas kūnu nustatytas Kūno formos klausimynu (BSQ); Cooper et al., 1986), valgyimo sutrikimų apraiškos įvertintos Valgymo elgesio klausimyno (EAT-26); Garner, 1982) skalėmis, liekno kūno stereotipo internalizacija įvertinta Idealaus kūno stereotipo skale (IBSS-R); Stice, Fisher, 2004), patiriamas spaudimas dėl liekno kūno nustatytas Suvokiamo sociokultūrinio spaudimo skale (PSPC); Stice, Agras 1998), neigiamas emociingumas nustatytas PANAS-X subskale (Watson, Clark, 1999), adaptyviam ir neadaptyviam perfekcionizmui įvertinti naudotos Frosto daugiadimensinio perfekcionizmo skalės (FMPS); Frost et al., 1990). Sąsajoms tarp kintamųjų patikrinti sudaryti 4 daugiamatės tiesinės regresijos modeliai: priklausomi kintamieji - bulimijos arba anoreksijos apraiškos, o nepriklausomi – dvigubo kelio modelio kintamieji ir adaptyvus bei neadaptyvus perfekcionizmas. Nustatyta, kad neadaptyvus perfekcionizmas yra susijęs su didesniu skaičiumi anoreksijos apraiškų, o adaptyvus perfekcionizmas susijęs su mažesniu skaičiumi bulimijos apraiškų atsižvelgus į kitus dvigubo kelio modelio kintamuosius. Tiesinės regresijos modelis, į kurį buvo įtraukti tik dvigubo kelio modelio kintamieji

paaikškino bulimijos atveju 27 proc., anoreksijos atveju 19,2 proc. dispersijos duomenų, o modelį papildžius adaptyviu ir neadaptvyiu perfekcionizmu, atitinkamai 30,6 proc. ir 28,6 proc. Išvados. Neadaptvyvus perfekcionizmas yra susijęs su nervinės anoreksijos apraiškomis, o adaptvyvus perfekcionizmas yra susijęs su mažiau nervinės bulimijos apraiškų. Dvigubo kelio modelį papildžius perfekcionizmo kintamuoju, padidėja šio modelio galimybės paaiškinant sutrikusio valgymo elgesį.

IŠKYLANČIOS KLINIKINIO ĮVERTINIMO PROBLEMOS LIETUVOS PSICHIKOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE

IEVA VAINORAITĖ, AUGUSTINAS ROTOMSKIS

Vilniaus universitetas

Psichologinis įvertinimas neabejotinai užima labai svarbią vietą psichologo darbe. Vis dėlto Lietuvos sveikatos priežiūros įstaigose yra trūkumas patikimų ir validžių, legalių ir tinkamų praktikai priemonių (Grigutytė, 2011). Nors trūksta testų visoms psichinėms funkcijoms, stokojama tyrimų, kokioms psichinėms funkcijoms vertinti reikėtų naujų metodikų, kokios psichinės funkcijos dažniausiai vertinamos, kokių psichinių funkcijų vertinamas dažniausias ir svarbiausias psichologo praktikoje. Tyrimo tikslas: Išsiaiškinti klinikinio psichologinio įvertinimo psichinių funkcijų problematiką Lietuvoje. Metodai: Apklausoje dalyvavo 75 medicinos psichologai iš 51 psichikos sveikatos priežiūros įstaigos. Apklausos metu buvo prašoma įvardinti, kokias psichines funkcijas medicinos psichologai vertina klinikinio įvertinimo metu. Įvardintą psichinę funkciją buvo prašoma šešių balų skalėje įvertinti, kaip dažnai ši funkcija vertinama, kiek svarbus klinikinei praktikai šios funkcijos vertinimas, kaip suvokiamas šio funkcijos vertinimo efektyvumas. Taip pat buvo užduodami du atviri klausimai, kokioms psichinėms funkcijoms vertinti labiausiai reikia naujų testų, su kokiais klinikinio vertinimo klaidomis ir problemomis dažniausiai susiduriame klinikinėje praktikoje. Rezultatai: Klinikinėje praktikoje yra vertinama 19 skirtingų psichinių procesų, iš kurių mąstymas, atmintis, dėmesys ir emocijos yra dažniausiai vertinamos psichinės funkcijos. Emocijų, mąstymo, atminties, intelekto ir orientacijos erdvėje bei laike vertinimas yra labai svarbus klinikinėje praktikoje. Intelekto, elgesio, emocijų, sąmonės būsenų ir dėmesio suvokiamas vertinimo efektyvumas yra aukščiausias. Dažniausiai buvo atsakoma, kad pažintiniam procesam (mąstymui, dėmesiui ir atminčiai) reikia naujų testų. Taikant teminę analizę, išskirti šie probleminiai klausimai klinikinėje praktikoje: 1) neuropsichologinių testų trūkumas; 2) psichiatrinių sutrikimų vertinimas neurologinių ligų atveju; 3) šizofrenijos spektro sutrikimų vertinimas; 4) autizmo spektro sutrikimų vertinimas; 5) vaikų ir paauglių vertinimas; 6) psichosocialinio funkcionavimo vertinimas; 7) sutrumpintų metodikų versijų ir patikros testų rengimas. Išvados: Pažintinių procesų, intelekto ir emocijų vertinimai yra dažniausi ir svarbiausi klinikinėje praktikoje. Vis dėlto pažintinių procesų vertinimas nėra suvokiamas kaip pakankamai efektyvus ir egzistuoja neuropsichologinių testų poreikis.

VYRESNIŲJŲ PAAUGLIŲ TAPATUMO STILIAUS, TAPATUMO ĮSIPAREIGOJIMŲ IR SUBJEKTYVIAI JAUČIAMOS BRANDOS RYŠIAI

RIMANTAS VOSYLIS

Mykolo Romerio universitetas

Daug dėmesio sulaukusi E. H. Erikson'o (1968) teorija, kurioje teigiama, kad vienas svarbiausių uždavinių jaunuoliui prieš įžengiant į suaugusiojo pasaulį yra išspręsti savo tapatumo krizę, buvo iškelta daugiau nei prieš 50 metų. Tačiau konkreti hipotezė, kad prieš tapdamas suaugusiuoju, asmuo turėtų būti suformavęs savo tapatumą, buvo tikrinta pakankamai retai. Sunku rasti ir šią hipotezę tikrinusių tyrimų, kuriuose į tapatumą žvelgiama iš socialinės-kognityvinės perspektyvos. Šiuo tyrimu ir buvo siekta įvertinti ryšius tarp tapatumo formavimosi stilių, tapatumo įsipareigojimų bei tapsmo suaugusiuoju ženklų vyresniųjų paauglių grupėje. Tapsmo suaugusiuoju ženklu šiam tyrimui pasirinktas savęs kaip suaugusiojo jausmas, kadangi ši dimensija pastaruoju metu sulaukė gana daug dėmesio psichologinėje literatūroje (pvz., Arnett, 2004). Tyrimo imtis - 756 moksleiviai, besimokantys 3-oje ir 4-oje Utenos apskrities gimnazijų klasėse (43,1 proc. vaikų ir 56,9 proc. merginų, amžiaus vidurkis - 17,6 m., SD = 0,72 m.), iš 1787 dalyvaujančiųjų Pozityvios jaunimo raidos longitudinaliniame tyrime (POSIDEV). Subjektyvi branda buvo vertinama autoriaus kurta skale, kurią sudaro 9 klausimai apie buvimo suaugusiuoju jausmą esant bendraamžių ir suaugusiųjų tarpe. Siekiant įvertinti tapatumo stilius buvo naudota 4-oji tapatumo stilių klausimyno (ISI-4) versija (Berzonsky, 2011). Norint atskleisti kaip tapatumo stiliai, bei tapatumo įsipareigojimai prognozuoja subjektyviai jaučiamą brandumą buvo patikrinta keletas struktūrinių lygčių modelių. Pirmuoju, matavimo tipo modeliu, buvo siekiama įvertinti, kokiais koreliaciniais ryšiais pasižymi tyrimo kintamieji.

Šia analize buvo atskleista, kad ryšiai egzistuoja tarp visų tyrimo kintamųjų, išskyrus normatyvinio tapatumo stiliaus ir subjektyviai jaučiamos brandos. Antruoju latentinės regresijos tipo modeliu buvo įvertinta, kaip tapatumo stiliai prognozuoja tapatumo įsipareigojimus. Ši analizė, kaip ir tikėtasi, atskleidė, kad visi tapatumo stiliai, nepriklausomai vienas nuo kito, prognozuoja tapatumo įsipareigojimus. Likusiais dviem modeliais buvo tikrinamos hipotezės, kad ryšys tarp informacinio, bei difuzinio tapatumo stiliaus ir subjektyviai jaučiamo brandumo yra medijuojamas tapatumo įsipareigojimų. Šių modelių tikrinimas atskleidė, kad informacinis ir difuzinis tapatumo stilius prognozuoja subjektyviai jaučiamą brandą, tačiau šis ryšys yra iš dalies medijuojamas tapatumo įsipareigojimų.

ARTĖJANT TLK-11 LEIDIMUI: NAUJOS STRESINIŲ SUTRIKIMŲ KLASIFIKACIJOS ADAPTACIJOS SUTRIKIMŲ KONSTRUKTO VALIDIZACIJA LIETUVOJE

PAULINA ŽELVIENĖ

Vilniaus universitetas

Adaptacijos sutrikimas kelia nemažai profesinių diskusijų dėl neaiškaus atskyrimo, kur yra normali reakcija į stresą keliančius gyvenimo įvykius, o kokią reakciją galime vadinti sutrikimu (Daniels, 2009). Antras ne mažiau svarbus klausimas, tai adaptacijos sutrikimo požymių sutapimas su kitų sutrikimų simptomais (Casey et. al., 2001). Nemaža dalis psichikos sveikatos specialistų čia išvelgia pavojingą tendenciją, kai visos sudėtingas asmenys patirtis siekiama paversti diagnoze. Kita vertus, taip pat turime atsižvelgti į pagarbą žmogui, jo orumui, nes sunkumų patiriantys asmenys nusipelno gauti tinkamą pagalbą sveikatos sistemoje. Adaptacijos sutrikimas, remiantis dabar egzistuojančiomis diagnostinėmis klasifikacijomis (TLK-10, DSM-IV) priklauso stresinių sutrikimų grupei. Galime teigti, kad šio sutrikimo etiologija yra panaši į potrauminio streso sutrikimo ir ūmaus streso sutrikimo, kur pagrindinis kliniškai reikšmingų kognityvinių, emocinių ir/arba elgesio pokyčių etiologinis veiksnys yra stresinė patirtis (Strain et al., 2011). Daugelis adaptacijos sutrikimus analizuojančių mokslininkų pritaria, kad adaptacijos sutrikimo apibrėžimas paseno ir yra neadekvačiai naudojamas (Maercker et al., 2007), todėl remiantis naujausiais epidemiologiniais, stresorius patyrusių rizikos grupių ir kitais tyrimais, būtina atnaujinti šio sutrikimo sampratą ir diagnostinius kriterijus. Būtent naujai atliktų tyrimų rezultatais galime daryti pagrįstas išvadas apie adaptacijos sutrikimo poreikį ir diagnostinius kriterijus. Remiantis teorinėmis išvalgomis ir empirinių tyrimų rezultatais per pastaruosius penkerius metus aktyviai vyksta naujo adaptacijos sutrikimo konstrukto kūrimas, teorinio pagrindo paieškos bei atliekami moksliniai tyrimai, padedantys įvertinti naujo konstrukto teikiamą naudą. Šios srities tyrimai pastaraisiais metais suintensyvėjo, nes greit turėtų pasirodyti atnaujintos ligų klasifikacijos DSM-V ir TLK-11. Abiejose atnaujintose klasifikacijose adaptacijos sutrikimas suprantamas kaip reakcija į patirtą stresorių (Maercker et al., 2007; Strain et. al., 2011). Pranešimo metu bus aptariama adaptacijos sutrikimo sampratos raida, nauji adaptacijos sutrikimo sampratos siūlymai ir juos pagrindžiantys empiriniai tyrimai. Taip pat bus aptarti klausimai, kurie šiuo metu aktualūs revizuojant adaptacijos sutrikimų diagnostinę kategoriją.

MOTERŲ DVASINGUMO SĄSAJOS SU ĮSITIKINIMAIS APIE KRŪTIES VĖŽIO PROFILAKTIKĄ IR DALYVAVIMU JOJE

JOVITA ŽIBŪDAITĖ, AIDAS PERMINAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Lietuvoje krūties vėžio atvejų skaičius yra vienas didžiausių Europoje (PSO, 2012). Esminė prevencinė krūties vėžio priemonė – reguliarus dalyvavimas krūties vėžio profilaktikoje, kurią sudaro savarankiška krūtų patikra, lankymasis pas gydytoją ir mamografijos tyrimas. Nepakankamas dalyvavimas profilaktikoje lemia krūties vėžio diagnozę vėlesnėje stadijoje, menkesnį gydymo efektyvumą bei didesnę mirtingumą (Buys, 2013). Yra pastebėta, kad dvasingesni asmenys pasižymi sveikatai palankesniu elgesiu (Hattie, Myers, Sweeney, 2004), tačiau duomenys apie dvasingumo ir dalyvavimo krūties vėžio profilaktikoje sąsajas negausūs ir prieštaringi (Kinney, Emery, Dudley, 2002; Gullate, 2006). Tyrimo tikslas - atskleisti moterų dvasingumo sąsajas su įsitikinimais apie krūties vėžio profilaktiką ir dalyvavimu joje. Tiriamosios buvo 233 sveikos, krūties vėžiu nesirgusios ir nesergančios, moterys nuo 25 iki 68 metų amžiaus ($M = 37,58$ m., $SD = 10,97$ m.). Tiriamosioms buvo pateiktas klausimynas, kurį sudarė sociodemografiniai ir dalyvavimo krūties vėžio profilaktikoje įvertinimo klausimai, krūties vėžio rizikos veiksnių įvertinimo klausimynas (Gail, 1989), dvasingumo klausimynas (Delaney, 2005) ir įsitikinimų apie krūties vėžio profilaktiką klausimynas (Champion, 1984). Tyrimo rezultatai parodė, kad didesnis moterų dvasingumas (tikslas ir prasmės pajautimas) yra susijęs su mažiau išreikštais įsitikinimais, kad krūties vėžys yra sunki liga ir kad egzistuoja kliūtys dalyvauti krūties vėžio profilaktikoje. Taip pat buvo pastebėta, kad dvasingumo sąsa-

jos su palankesniais įsitikinimais skiriasi pagal moterų amžių – vyresnių nei 50 metų moterų dvasingumas nesusijęs su palankesniais įsitikinimais apie krūties vėžio profilaktiką, o jaunesnių nei 50 metų moterų dvasingumas (tikslas ir prasmės pajautimas bei pagarba grįstas santykis su kitais) susijęs su palankesniais (mažiau suvoktų kliūčių ir mažiau suvokto sunkumo) įsitikinimais apie krūties vėžio profilaktiką. Vyresnių nei 50 metų moterų didesnis dvasingumas (tikėjimas Aukštesniąja Jėga ir pagarba grįstas santykis su kitais) susijęs su retesne savarankiška krūtų patikra. Tačiau jaunesnių nei 50 metų moterų didesnis dvasingumas (tikslas ir prasmės pajautimas bei pagarba grįstas santykis su kitais) susijęs su dažnesne savarankiška krūtų patikra, lankymosi pas gydytojus ir dalyvavimu mamografijos tyrime.

DVASINGUMO ROLĖ ANONIMINIŲ ALKOHOLIKŲ SVEIKIME

ARŪNAS ŽIEDELIS, LAIMA BULOTAITĖ

Vilniaus universitetas

Siekiant padėti nuo alkoholio priklausomam žmogui yra taikomi įvairūs metodai. Vieni efektyviausių iš jų yra paremti 12 žingsnių filosofija ir integruoja tai, kas įvardijama kaip dvasingumas arba religingumas (Vaillant, 2005). Nors įvairūs tyrimai rodo, jog dvasingumas ar religingumas yra svarbus terapinis veiksnys (pvz., Piedmont, 2004), pats šis faktas yra mažai reikšmingas. Egzistuoja įvairios religijos, tačiau jos tokios skirtingos, kad „religijos“ sąvoka neturi vienareikšmio apibrėžimo (Beresnevičius, 1997). Lygiai taip pat ir terminas „dvasingumas“ gali apimti įvairius ir skirtingą poveikį asmeniui turinčius reiškinius. Taigi šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti, kas yra būdinga pagal 12 žingsnių filosofiją gyvenančių žmonių dvasingumui. Metodika. Konkrečių dvasingumo elementų paieškos vyko atliekant pusiau struktūruotą interviu su 5 sveikstančiais Anoniminių alkoholikų (AA) nariais (3 vyrai ir 2 moterys, amžius – nuo 36 iki 45 m., laikas nuo paskutinio alkoholio pavartojimo – nuo 1,5 iki 8 m.). Interviu buvo įrašyti ir transkribuoti. Informacija apdorota taikant teminės analizės metodą. Svarbiausi rezultatai. Iki tol nesėkmingai kovoję savo jėgomis, vienokiu ar kitokiu keliu tiriamieji nurodo patyrę susidūrimą su sakralumu, kuris buvo jiems nauja patirtis. Šis susidūrimas įvyksta iki galo nesuvokiant kas darosi, o suvokimas ateina tik vėliau. Kaip lūžio tašką sveikime tiriamieji nurodo kapituliacijos išgyvenimą, kuomet iki tol vykusią kovą su priklausomybe keičia pasidavimas ir įsitikinimas, jog esi per silpnas pats nutraukti vartojimą. Šioje vietoje atsakomybė už šios problemos sprendimą yra deleguojama dievybei. Vėliau ta pati strategija yra taikoma ir susidūrus su kitais sunkumais. Po kapituliacijos respondentai nurodo, jog jų gyvenimas ėmė keistis bent kelias aspektais. Visų pirma, pastebima, jog išnyko noras vartoti alkoholį. Taip pat patiriamas ramybės išgyvenimas, kas padeda negrįžti prie vartojimo susidūrus su gyvenimo stresoriais. Galiausiai, keičiasi sveikstančio žmogaus vertybės ir perdėta susitelkimą ties savimi keičia dėmesys aplinkiniams žmonėms.

UŽRAŠAMS

Psichologiniai tyrimai. Reikšmė visuomenei-iššūkis tyrėjui. XI Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija / [sudarė Dovilė Petkevičiūtė-Barysienė, Lina Jovarauskaitė, Paulina Želvienė].— Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014. 36 psl.

ISBN 978-609-459-317-8

Santraukų rinkinyje pristatomos XI-osios Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencijos “Psichologiniai tyrimai. Reikšmė visuomenei-iššūkis tyrėjui” pranešimų santraukos. Konferencija vyko 2014 m. balandžio 25 d. Vilniaus universitete, Filosofijos fakultete. Autorių atlikti moksliniai pranešimai yra reikšmingi ne tik Lietuvos mokslui, bet svarbūs ir tarptautiniame tyrimų kontekste.

Psichologiniai tyrimai. Reikšmė visuomenei-iššūkis tyrėjui

XI-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija

Recenzuotas konferencijos pranešimų santraukų leidinys

Sudarė ir redagavo

Dovilė Petkevičiūtė-Barysienė, Lina Jovarauskaitė, Paulina Želvienė

Už pranešimų turinį atsako autoriai

Tiražas 150 egz.

Išleido Vilniaus universiteto leidykla

Universiteto g. 3, LT-01513, Vilnius

El. paštas: *ld@ld.vu.lt*